

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΑΦΙΞΕΩΝ ΑΠΟ ΕΥΡΩΠΗ

ΕΛΕΝΗ Δ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

Πτυχίο Οικονομικών Επιστημών

ΤΟΥ

Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Κ. Μιχάλης Σφακιανάκης

Υποβληθείσα για το Executive –MBA

Τμήμα Οργάνωση και Διοίκηση Επιχειρήσεων

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

2011

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

Στον πολυαγαπημένο μου μπαμπά

Δημήτρη που έφυγε τόσο νωρίς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΔΑ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΑΦΙΞΕΩΝ ΑΠΟ ΕΥΡΩΠΗ

Ελένη Δ. Διαμαντοπούλου

Σημαντικοί όροι: Αύξηση ευρωπαϊών τουριστών στην Ελλάδα. Εμφάνιση του τουρισμού από τα αρχαία χρόνια μέχρι σήμερα. Τα κίνητρα τα είδη και οι κατηγορίες του Τουρισμού. Ευρώπη και Τουρισμός και τέλος κοινωνιολογικές προσεγγίσεις του Τουρισμού.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Ελλάδα αποτελεί αγαπημένο προορισμό για τις διακοπές των Ευρωπαίων, πολλοί Ευρωπαίοι που επισκέπτονται την Ελλάδα και βλέπουν τις ομορφιές της επιστρέφοντας στην χώρα τους, επιθυμούν να έχουν επαφή με την σύγχρονη ελληνική γλώσσα. Ο Ευρωπαϊκός λαός είναι λάτρης της Ελλάδας και είναι πολύ σημαντικό ότι σήμερα ότι στα Ευρωπαϊκά λύκεια διδάσκεται Όμηρος και Ηρόδοτος. Συνεπώς, δημιουργείται μια άμεση σχέση με τον πολιτισμό της Ελλάδας σ' αυτήν την ηλικία που διαμορφώνεται ο χαρακτήρας και η προσωπικότητα των ανθρώπων και αυτό είναι κάτι που μένει ανεξίτηλο.

Ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη των κατηγοριών του τουρισμού οφείλει να δώσει η πολιτική ηγεσία του τουρισμού προκειμένου ο ελληνικός τουρισμός, για να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά του, να αναβαθμίσει και να παγιώσει μία υψηλή θέση στην παγκόσμια αγορά, εκμεταλλευόμενος τα συγκριτικά του πλεονεκτήματα.

Θα πρέπει να επενδύσει σε ένα μοντέλο που θα εμπλουτίσει το τουριστικό προϊόν, θα βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά του και θα διευρύνει την τουριστική περίοδο, αμβλύνοντας ουσιαστικά την εποχικότητα. Σε ό,τι αφορά την στρατηγική που πρέπει να ακολουθήσει η χώρα μας για την ανάπτυξη των κατηγοριών του τουρισμού, ότι θεωρείται σκόπιμο να δοθεί αρχικά ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη των κατηγοριών εκείνων, για τις οποίες η Ελλάδα διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες, αλλά και ένα ικανό πλήθος υποδομών, ώστε να οδηγηθούμε σε άμεσα αποτελέσματα, με βραχεία και μεσοπρόθεσμη αποκόμιση οφέλους.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίδα
Ευχαριστίες	I
Κατάσταση Πινάκων	II
Κατάσταση Διαγραμμάτων	III
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
1.1 Σκοπός της εργασίας	9
1.2 Βιβλιογραφικές αναφορές	9
1.3 Δομή της Διπλωματικής εργασίας	11
Βιβλιογραφία 1 ^{ου} Κεφαλαίου	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΙΣΤΟΡΙΚΟ – ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	14
2.1 Ιστορικό	14
2.2 Έννοιες	16
2.3 Ο Τουρίστας	18
2.4 Τάσεις στον τουρισμό	23
2.5 Τουριστικές Επιχειρήσεις	25
2.6 Τα τουριστικά γραφεία	26
Βιβλιογραφία 2 ^{ου} Κεφαλαίου	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ-ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ – ΤΥΠΟΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ – ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	30
3.1 Θετικές επιπτώσεις του τουρισμού	30
3.2 Αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού	31
3.3 Τύποι Τουρισμού	33
3.4 Η εθνική οικονομία	36

3.5 Παράγοντες που επηρεάζουν τη συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ	37
3.6 Ψυχολογία και τουρισμός	40
3.7 Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στην έννοια του «τουρίστα»	41
Βιβλιογραφία 3 ^{ου} Κεφαλαίου	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗ	43
4.1 Ελληνική Μυθολογία	43
4.2 Πολιτική Διαίρεση	44
4.3 Γεωγραφικά Στοιχεία	45
4.4 Μορφολογία	46
4.5 Κλίμα	46
4.6 Φυλές, γλώσσες, θρησκείες	47
4.7 Παραγωγή – Οικονομία	48
4.8 Ιστορία Πολιτισμός	49
4.9 Ο τουρισμός συμβάλει ιδιαίτερα στην ανάπτυξη της ευρωπαϊκής οικονομίας	50
4.10 Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τουρισμού	51
4.11 Ελλάδα: Ένας αγαπημένος προορισμός	51
Βιβλιογραφία 4 ^{ου} Κεφαλαίου	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΑΦΙΞΕΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΑΠΟ ΕΥΡΩΠΗ	54
5.1 Χρονοσειρές	54
5.2 Ανάλυση Χρονοσειρών	59
Βιβλιογραφία 5 ^{ου} Κεφαλαίου	66
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ	67
6.1 Συμπεράσματα – Προτάσεις	67

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΔΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Το παρόν πόνημα αποτελεί διατριβή του Μεταπτυχιακού Προγράμματος EXECUTIVE (MBA) –του Τμήματος Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

Πρώτα απ' όλα, θέλω να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Μιχάλη Σφακκιανάκη για τις πολύτιμες οδηγίες και τις σημαντικότερες υποδείξεις που ήταν καθοριστικές για την εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας. Επίσης θεωρώ τιμή μου που είχα τη την ευκαιρία να συνεργαστώ μαζί του και τον ευχαριστώ θερμά για όλες του τις προσπάθειες, την συμπαράστασή του για την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγησή του κατά τη διάρκεια της υλοποίησης της παρούσας εργασίας.

Με την ολοκλήρωση της εργασίας αυτής επιθυμούμε να συμβάλλουμε στην προσέγγιση του αντικειμένου και να κάνουμε ένα βήμα για μια επόμενη και αργότερα ολοκληρωμένη επιστημονική διερεύνηση.

Από τη θέση αυτή εκφράζω τις πιο θερμές μου ευχές στον καθηγητή μου Δρ. Μιχάλη Σφακκιανάκη, ο οποίος με κατεύθυνε και με διέσωζε, όσο γινόταν δυνατόν, από κάθε επιστημονική κακοτοπιά.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους φίλους μου για την συμπαράστασή τους καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου και κυρίως κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της διατριβής και ιδιαίτερα στο σύζυγό μου Απόστολο για την εμπιστοσύνη του σε κάθε μου βήμα, που συνοδεύεται από τις πολύτιμες συμβουλές του στην εργασία.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

1. Οι Αφίξεις των ευρωπαϊών τουριστών κατά την πενταετία 2002-2006	σελ 34
2. Πίνακας Κατάταξης Τουριστικής Επισκεψιμότητας	Σελ 52
3. Εκτιμώμενα Μέτρα-Κριτήρια	Σελ 59
4. Έλεγχος Καταλοίπων	Σελ 59
5. Προβλέψεις συνολικών αφίξεων Ευρωπαίων Τουριστών στην Ελλάδα	Σελ 63
6. Προβλέψεις συνολικών αφίξεων Ευρωπαίων τουριστών στην Ελλάδα 2007	Σελ 65

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Οι ταξιδιώτες, επισκέπτες, τουρίστες, εκδρομείς	Σελ 20
Διάγραμμα 2: Αυτοσυσχέτιση καταλοίπων	Σελ. 62
Διάγραμμα 3: Μερική αυτοσυσχέτιση καταλοίπων	Σελ. 62
Διάγραμμα 4: Αφίξεις και Προβλέψεις Αφίξεων	Σελ. 63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Σκοπός της εργασίας

Ο σκοπός αυτής της μελέτης είναι να καταγράψει και να αναλύσει τις αφίξεις των τουριστών από Ευρώπη, στην Ελλάδα, τις επιδράσεις στην Εθνική Οικονομία τους παράγοντες που επηρεάζουν τη συμβολή του τουρισμού στο ΑΕγχΠ και τις κοινωνιολογικές προσεγγίσεις του τουρισμού.

1.2 Βιβλιογραφικές αναφορές

Ο στόχος της εργασίας αυτής είναι η ανάλυση δεδομένων σχετικά με τους τουρίστες στην Ελλάδα όπως αυτά προκύπτουν από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία. Συγκεκριμένα το ενδιαφέρον εστιάστηκε στις αφίξεις από χώρες της Ευρώπης. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν είναι η ανάλυση χρονοσειρών. Σύμφωνα με την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία οι αφίξεις από την Ευρώπη, στην οποία αναλογεί το μεγαλύτερο μερίδιο της τουριστικής αγοράς (92,2%), παρουσίασαν αύξηση έναντι του 2005 κατά 8,1% και η Ευρωπαϊκή Ένωση κατά 5,4%. Επίσης, σημαντικές αυξήσεις σε σχέση με το 2005, παρουσιάστηκαν στις υπόλοιπες Ηπείρους. Υπάρχουν αρκετοί μελετητές που έχουν ασχοληθεί με τις αφίξεις τουριστών στην Ελλάδα. Αξιόλογα παραδείγματα είναι η Διπλωματική του Γ. Δάβη (2004) που ασχολήθηκε με τις προσελεύσεις τουριστών ανά ήπειρο από το 1992-2002 από όπου προκύπτουν τα παρακάτω:

- Υπάρχει τάση σταθερότητας στις μελλοντικές αφίξεις από τις χώρες της συνολικής Ευρώπης.
- Οι Αφίξεις από τις χώρες της Ασίας παρουσιάζουν αυξητική μελλοντική τάση.
- Οι Αφίξεις από τις χώρες της Αφρικής παρουσιάζουν σταθερή μελλοντική τάση.
- Οι Αφίξεις από τις χώρες της Αμερικής παρουσιάζουν φθίνουσα μελλοντική τάση.
- Οι αφίξεις από τις χώρες της Ωκεανίας παρουσιάζουν σταθερή μελλοντική τάση.¹

¹ Δάβης Γ., Ανάλυση της τουριστικής προσέλευσης στην Ελλάδα, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2004, σελ. 74.

Ένα άλλο παράδειγμα είναι η Διπλωματική της Μ. Παρασκευά (2009) που ασχολήθηκε με τις αφίξεις Γάλλων Τουριστών στην Ελλάδα. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν για τις αφίξεις Γάλλων Τουριστών είναι τα εξής:

- Η Ελλάδα, δέχεται τα τελευταία χρόνια σε ετήσια βάση 700.000-750.000 Γάλλους επισκέπτες κατέχοντας τη δέκατη θέση στις προτιμήσεις των Γάλλων ταξιδιωτών. Άμεσος στόχος είναι η Ελλάδα να φτάσει τον αριθμό του ενός εκατομμυρίου επισκεπτών από τη Γαλλία το 2010, κάτι που μπορεί να επιτευχθεί παρά την δυσμενή οικονομική συγκυρία.
- Αν αυτό επιτευχθεί, η Ελλάδα θα εδραιωθεί στην όγδοη θέση των προορισμών που επιλέγουν οι Γάλλοι, γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό. Μεσοπρόθεσμος στόχος είναι η σταθεροποίηση αυτού του αριθμού και η προσέλκυση από τη Γαλλία όσο το δυνατόν περισσότερους επισκέπτες υψηλού εισοδηματικού επιπέδου.²

Πέρα από τα φυσικά κάλλη της χώρας μας που την τοποθετούν σε υψηλό επίπεδο στους προορισμούς της καλοκαιρινής περιόδου, έχουν πλέον αναπτυχθεί και άλλες μορφές τουρισμού, ο επονομαζόμενος εναλλακτικός τουρισμός ο οποίος εκφράζεται υπό τη μορφή του θρησκευτικού, συνεδριακού, επιμορφωτικού, αγροτουρισμού και χειμερινού τουρισμού, και συμβάλλει σημαντικά τόσο στην αύξηση της τουριστικής κίνησης όσο και στην επιμήκυνση του χρόνου που η χώρα μας δέχεται επισκέπτες. Ενθαρρυντικοί είναι οι ρυθμοί αύξησης και τους φθινοπωρινούς μήνες.

Σημαντικό ρόλο στην άνοδο του αλλοδαπού -κυρίως- τουρισμού διαδραμάτισε η διεθνής διαφημιστική και επικοινωνιακή εκστρατεία του Υπουργείου Τουρισμού.

Επιπλέον καταγράφηκε αυξημένη προσέλευση τουριστών από τις ΗΠΑ, οι οποίοι δαπανούν μεγαλύτερα ποσά ημερησίως, και διαμένουν στην Ελλάδα περισσότερες ημέρες.

Επίσης, αυξημένες κατά 10% εμφανίζονται μέχρι στιγμής οι κρατήσεις ταξιδιών προς Ελλάδα από γάλλους τουρίστες, διαμορφώνοντας τον αριθμό των γάλλων τουριστών που αναμένεται να επισκεφθούν την Ελλάδα σύμφωνα με τους πρώτους υπολογισμούς σε περίπου 800.000. Πρέπει να σημειωθεί ότι κάθε εθνικότητα έχει τις

² Παρασκευά Μ., Ανάλυση της συμπεριφοράς των Γάλλων τουριστών στην Ελλάδα, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2010, σελ. 21.

δικές της προτιμήσεις, έτσι οι γάλλοι δείχνουν ιδιαίτερη προτίμηση στην Κρήτη, στις Κυκλάδες, στην Πελοπόννησο, στην Αθήνα και στα Μετέωρα.³

Ο Ι. Φωτίου (2005) ασχολήθηκε με την καταγραφή των διαφόρων σταδίων της εξέλιξης του τουριστικού φαινομένου καθώς και μια αναλυτική περιγραφή των μορφών του και των αλλαγών που πραγματοποιήθηκαν στο πέρασμα του χρόνου μέχρι την σημερινή κατάσταση. Τέλος καταλήγει στο συμπέρασμα ότι με βάση την μέχρι τώρα πορεία και τις προβλέψεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, το μέλλον του τουρισμού διαγράφεται ευόιωνο. Οι συνθήκες που επικρατούν παγκοσμίως τα τελευταία τέσσερα χρόνια δεν βοηθούν στην ανάπτυξή του, παρόλα αυτά προβλέπεται ότι ο αριθμός αφίξεων των τουριστών θα αυξηθεί. Όσον αφορά την Ελλάδα, συνεισφέρει σημαντικά στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν και αποτελεί μοχλό ανάπτυξης για την ελληνική οικονομία. Η διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων βοήθησε στην προβολή της χώρας και πραγματοποιήθηκαν μεγάλες επενδύσεις για την περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη.⁴

1.3 Περιγραφή Δομής της Διπλωματικής Εργασίας

Η παρούσα εργασία αποτελείται από έξι ενότητες. Η πρώτη ενότητα είναι μια εισαγωγή για τη δομή της εργασίας. Η δεύτερη ενότητα περιλαμβάνει ένα σύντομο ιστορικό, τις έννοιες του τουρισμού, του τουρίστα, των τουριστικών πόρων, τις τάσεις του τουρισμού, τις τουριστικές επιχειρήσεις και τα τουριστικά γραφεία.

Στο κεφάλαιο τρία αναλύονται οι θετικές και οι αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού, οι τύποι του τουρισμού, όπως επίσης γίνεται αναφορά της τουριστικής ανάπτυξης σε σχέση με την Εθνική Οικονομία. Συγκεκριμένα γίνεται αναφορά για τους παράγοντες που επηρεάζουν τη συμβολή του τουρισμού στο ΑεγχΠ και οι κοινωνιολογικές προσεγγίσεις του Τουρισμού. Στο κεφάλαιο τέσσερα γίνεται μια περιγραφή της Ευρώπης η οποία ξεκινάει από την ελληνική μυθολογία και φθάνει μέχρι τις μέρες μας όπως επίσης γίνεται αναφορά και στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τουρισμού. Στο

³ Παρασκευά Μ., Ανάλυση της συμπεριφοράς των Γάλλων τουριστών στην Ελλάδα, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2010, σελ. 66-68.

⁴ Φωτίου Ι., Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού και αλλαγές στις μορφές του, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2005.

κεφάλαιο πέντε γίνεται πρόβλεψη των αφίξεων των Τουριστών από Ευρώπη, στην Ελλάδα με την μέθοδο των χρονοσειρών. Και τέλος στο κεφάλαιο έξι γίνεται η διεξαγωγή συμπερασμάτων και προτάσεων για περαιτέρω έρευνα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

Βιβλιογραφία 1^{ου} Κεφαλαίου

- Δάβης Γ., Ανάλυση της τουριστικής προσέλευσης στην Ελλάδα, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2004.
- Παρασκευά Μ., Ανάλυση της συμπεριφοράς των Γάλλων τουριστών στην Ελλάδα, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2009.
- Φωτίου Ι., Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού και αλλαγές στις μορφές του, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2005.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΙΣΤΟΡΙΚΟ – ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

2.1. Ιστορικό

Ο Βαρβαρέσος (2000) σχετικά με τον τουρισμό αναφέρει ότι παρόλο που αυτός έχει στηριχθεί κυρίως στον ελεύθερο χρόνο και τη μετακίνηση, έχει διαχρονικά υποστεί μια μορφολογική εξέλιξη και διευρυνόμενη χωρικά διάρθρωση.

Συγκεκριμένα ο Βαρβαρέσος λέει «Στην αρχαία Ελλάδα και στην αρχαία ρώμη ο ελεύθερο χρόνος απεικόνιζε την προσέλευση και την τάξη των πολιτών που ήταν ελεύθεροι και οικονομικά εύποροι απαλλαγμένοι από κάθε εξαναγκαστική απασχόληση. Ωστόσο ήταν υποχρεωμένοι να ασχολούνται με τα κοινωνικά ηθικά και πολιτικά αιτήματα που δημιουργούσε η εύρυθμη λειτουργία της πολιτείας.

» Ο Ηροδότος περιγράφει στις περιηγήσεις του γεωγραφικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά των τόπων που επισκέπτεται και μπορεί να χαρακτηριστεί σύμφωνα με την τουριστική τυπολογία που διαμορφώνεται το 19^ο αιώνα ως μοντέλο τουρίστα. Αυτή την περίοδο εμφανίζονται τα πρώτα κρατικά πανδοχεία που παρείχαν δωρεάν τις υπηρεσίες τους στους ταξιδιώτες καθώς και τα πρώτα πανδοχεία κερδοσκοπικής μορφής. Αρχικά αυτόνομα κατά μήκος των μεγάλων οδικών αξόνων, ενώ προς το τέλος της αρχαιότητας εμφανίζονται οι πρώτες τάσεις εμπορικοποίησης των ταξιδιωτικών μετακινήσεων.

» Κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα δυο μορφές τουρισμού επικράτησαν κατεξοχήν:

- i) Ο πανεπιστημιακός τουρισμός. Αυτός εμφανίζεται ιδιαίτερα αναπτυγμένος γύρω από τα πανεπιστημιακά κέντρα της Ευρώπης, όπως Παρίσι το Μονπελιέ, την Οξφόρδη το Κέμπριτζ κλπ.
- ii) Ο τουρισμός των μεγάλων θρησκευτικών γεγονότων και εορτών. Στα τέλη του Μεσαίωνα, η ελβετική και η γερμανική ξενοδοχία έχει αποκτήσει μεγάλη φήμη χάρη στην ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών, ενώ στη Γαλλία η γαστρονομία συμβάλλει στην περαιτέρω εξειδίκευση του ξενοδοχειακού προϊόντος κατ' αυτό τον τρόπο την παραμονή με την ψυχαγωγία.

» Κατά την διάρκεια της Αναγέννησης ο τουρισμός εμπλουτίζεται με νέα κίνητρα. Οι άνθρωποι ταξιδεύουν με κύριο σκοπό την ευχαρίστηση καθώς και από “διανοουμενιστική περιέργεια”.

» Το 1800 χρησιμοποιείται για πρώτη φορά η λέξη tourist για να χαρακτηρίσει τα άτομα που συμμετείχαν στην μακρά περιήγηση. Το 1811 πρωτοεμφανίζεται η λέξη tourism, για να δηλώσει κατά επεξηγηματικό τρόπο την πρακτική του να ταξιδεύει κανείς από ευχαρίστηση.

» Μεταξύ 1840 και 1860 τα χαρακτηριστικά του τουρισμού και η κινητικότητα των τουριστών μεταβάλλονται με την ανακάλυψη και την εξάπλωση του σιδηροδρόμου που υπήρξε και το πρώτο μέσο μαζικής μεταφοράς.

» Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα το τουριστικό φαινόμενο μεταβάλλεται. Σ’ αυτό συμβάλουν οι ακόλουθοι λόγοι.

- Η οικονομική συγκυρία της περιόδου 1905-1914.
- Ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος (1914-18), όπου οι αριστοκράτες και οι μονάρχες της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης ουσιαστικά εξαφανίζονται.
- Οι πληθωριστικές τάσεις, που αφανίζουν ολοκληρωτικά τους εισοδηματίες που αποτελούσαν την touristy society του 19^{ου} αιώνα.

» Ο 19^{ος} αιώνας αποτελεί τη χρονική περίοδο-σταθμό για την μεταγενέστερη εξέλιξη του τουριστικού φαινομένου. Οι θεσμικές, οικονομικές, κοινωνικές και τεχνολογικές ανακατατάξεις που επιτελούνται στα πλαίσια της βιομηχανικής επανάστασης προσδιορίζουν όχι μόνο την μελλοντική μορφολογία του τουρισμού, αλλά συμβάλλουν επίσης στη εμφάνιση των πρώτων τάσεων της μαζικοποίησης και της εμπορικοποίησης του.»⁵

Ο Lozato–Giotart Jean-Pierre (1996) μας λέει ότι στις ημέρες μας ο τουρισμός έχει αναχθεί σε ένα ιδιαίτερος σημαντικό φαινόμενο, όπως η βιομηχανία και το εμπόριο. Επίσης μας λέει ότι ο τουρισμός πήρε μεγάλες διαστάσεις μόνο στη διάρκεια του 20ού αιώνα, παρόλο που η μετακίνηση και η διαμονή μακριά από τη μόνιμη κατοικία ήταν φαινόμενα γνωστά ακόμα και στην αρχαία περίοδο της ιστορίας. Χαρακτηριστικές είναι οι ταξιδιωτικές διηγήσεις του Στράβωνα (Αρχαιότητα), του

⁵ Βαρβαρέσος Στ., Τουρισμός έννοιες, μεγέθη, δομές, ΠΡΟΠΟΜΠΟΣ, 2000, σελ. 16-19.

Μάρκο Πόλο (13^{ος} αιώνας), του Αρθούρου Γιούγκ (18^{ος} αιώνας) ή πιο πρόσφατα του Ερρίκου ντε Μονφρέιντ που μας οδήγησαν σε πολλές ανακαλύψεις ξένων περιοχών και πολιτισμών. Παρά την πετρελαϊκή κρίση που μαστίζει την σύγχρονη βιομηχανική κοινωνία από το 1973 και την οικονομική ύφεση που βιώνουν πολλές χώρες προέλευσης τουριστών, οι τουρίστες αυξάνονται κάθε χρόνο. Ο Lozato–Giotart, Jean-Pierre καταλήγει την περιγραφή της ιστορικής διαδρομής του τουρισμού στο συμπέρασμα ότι: «Ο τουρισμός δεν αποτελεί πλέον σε μοναχική αναψυχή, όπως την εποχή που οι βρετανοί αριστοκράτες περνούσαν το χειμώνα στην Κυανή Ακτή στα τέλη του 18ου αιώνα, αλλά έχει πλέον χωρική επίπτωση που ξεπερνάει κατά πολύ πολλές παραδοσιακές ή νεότερες βιομηχανικές δραστηριότητες.»⁶

2.2 Έννοιες

Ο Βαρβαρέσος (2008) αναφέρει ότι σύμφωνα με τον C. Kaspar «το σύστημα τουρισμός» αποτελείται από δύο υποσυστήματα:

- Το «υποκείμενο τουρισμός», αυτό που ενεργοποιεί τη ζήτηση των τουριστικών υπηρεσιών, (τουρίστας – καταναλωτής).
- Το «αντικείμενο τουρισμός». Αυτό το υποσύστημα περιλαμβάνει τρεις μεταβλητές:
 - τον τουριστικό τόπο,
 - την τουριστική επιχείρηση,
 - και τους τουριστικούς οργανισμούς.

Αυτά τα δύο υποσυστήματα βρίσκονται σε μια συνεχή αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση.

Σύμφωνα με τον Βαρβαρέσο, ο τουρισμός δεν είναι ένα αυτόνομος και ανεξάρτητος από το περιβάλλον εντός του οποίου αναπτύσσεται αλλά έχει μια αμφίδρομη σχέση με αυτό. Οι επιδράσεις που απορρέουν από τη λειτουργία του τουρισμού, με την σειρά τους διαχέονται και επηρεάζουν το ευρύτερο περιβάλλον του.

Παρακάτω ο Βαρβαρέσος περιγράφει το μοντέλο των Mill και Morrison: «Οι R. Mill και A. Morrison πρότειναν μια παρόμοια με τον C. Kaspar προσέγγιση, σύμφωνα με

⁶ Lozato-Giotart Jean-Pierre, Τουριστική Γεωγραφία, INTERBOOKS, 1996, σελ. xxi-xxii.

την οποία το σύστημα του τουρισμού αποτελείται από τα τέσσερα ακόλουθα υποσυστήματα.

- την τουριστική αγορά / ζήτηση
- την τουριστική μετακίνηση
- τον τουριστικό προορισμό
- την εμπορευματοποίηση

» **Η τουριστική αγορά** αναφέρεται στην πραγματική ή δυνητική ζήτηση για τουριστικά προϊόντα, τα οποία κατασκευάστηκαν για να ικανοποιήσουν ένα συγκεκριμένο ταξιδιωτικό κίνητρο.

» **Η τουριστική μετακίνηση** αφορά στις επιλογές των τουριστών/ταξιδιωτών σχετικά με τον τόπο, τη χρονική περίοδο και το μέσο μεταφοράς (χωρική ανάλυση του τουριστικού φαινομένου/ διεθνείς και εθνικές τουριστικές ροές).

» **Ο τουριστικός προορισμός** αντιπροσωπεύει την επιλογή του τουρίστα και αποτελεί τμήμα του προσφερόμενου προϊόντος. Διαθέτει συγκεκριμένα, τα οποία επηρεάζουν την ικανότητα υποδοχής, την τουριστική ζήτηση καθώς και τις επιδράσεις της τουριστικής δραστηριότητας στο οικονομικό, κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον.

» **Η εμπορευματοποίηση** ορίζεται ως το πλέγμα των συντονισμένων ενεργειών που απορρέουν από την εφαρμογή μιας πολιτικής ή ενός πλαισίου δράσης και αποβλέπουν στη μεγιστοποίηση του βαθμού ικανοποίησης των διαφόρων κατηγοριών καταναλωτών, κατά τέτοιο τρόπο ώστε να διαμορφώνονται κοινωνικοοικονομικά οφέλη για τον τουριστικό προορισμό.»

Ο Βαρβαρέσος παρακάτω περιγράφει τον ορισμό του τουρισμού κατά ΠΟΤ (Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού): «Ο ορισμός του ΠΟΤ βασίζεται στα ακόλουθα τρία κύρια στοιχεία:

» **Το δυναμικό στοιχείο**, που εμπεριέχεται στην τουριστική μετακίνηση προς έναν ή περισσότερους προορισμούς και υποδηλώνει την Τουριστική ζήτηση στις διάφορες μορφές της (αφίξεις, συναλλαγματικές εισπράξεις διανυκτερεύσεις, δαπάνες).

» **Το στατικό στοιχείο**, το οποίο αφορά στην προσωρινή παραμονή των ατόμων σ'

έναν συγκεκριμένο προορισμό και απεικονίζει τα χαρακτηριστικά της χωρικής ενότητας υποδοχής καθώς και των ενεργοποιημένων δραστηριοτήτων (προϊόν, χαρακτηριστικά, χαρακτηρισικά τόπου υποδοχής).

» **Τις απορρέουσες επιδράσεις** από τα δυο προηγούμενα στοιχεία, που αναφέρονται στα αποτελέσματα της τουριστικής δραστηριότητας, τα προερχόμενα από τα οικονομικά, κοινωνικά, οικολογικά, πολιτικά, και πολιτιστικά υποσυστήματα, με τα οποία ο τουρισμός ως «ανοιχτό σύστημα» βρίσκεται σε αλληλεξάρτηση και αλληλεπίδραση». ⁷

2.3 Τουρίστας

Ο Βαρβαρέσος (2008) στην περιγραφή της έννοιας του τουρίστα αναφέρει τον ορισμό που προτάθηκε το 1937 από την επιτροπή των στατιστικολόγων της Κοινωνίας των Εθνών ο οποίος ήταν ο εξής:

«Ως τουρίστας ορίζεται κάθε άτομο το οποίο είναι σε μετακίνηση, διάρκειας τουλάχιστον είκοσι τεσσάρων ωρών, εκτός του τόπου στον οποίο βρίσκεται η κύρια κατοικία του».

Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό λοιπόν τουρίστες θεωρούνται:

- Τα άτομα που πραγματοποιούν ένα ταξίδι για διασκέδαση ή ταξιδεύουν για οικογενειακούς λόγους, για λόγους υγείας, κλπ.
- Τα άτομα τα οποία συμμετέχουν σε συνέδρια ή αποστολές (επιστημονικές διοικητικές, διπλωματικές, θρησκευτικές, κλπ.).
- Τα άτομα που πραγματοποιούν επαγγελματικά ταξίδια.
- Τα άτομα που συμμετέχουν σε θαλάσσιες κρουαζιέρες, ακόμα και αν η διάρκεια παραμονής τους είναι μικρότερη των είκοσι τεσσάρων ωρών.

Ο Βαρβαρέσος αναφέρει επίσης ότι το 1963 η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τον τουρισμό και τα ταξίδια όρισε ως επισκέπτη:

⁷ Βαρβαρέσος Στ., Οικονομική του Τουρισμού, ΠΡΟΠΟΜΠΟΣ, 2008, σελ. 51-54.

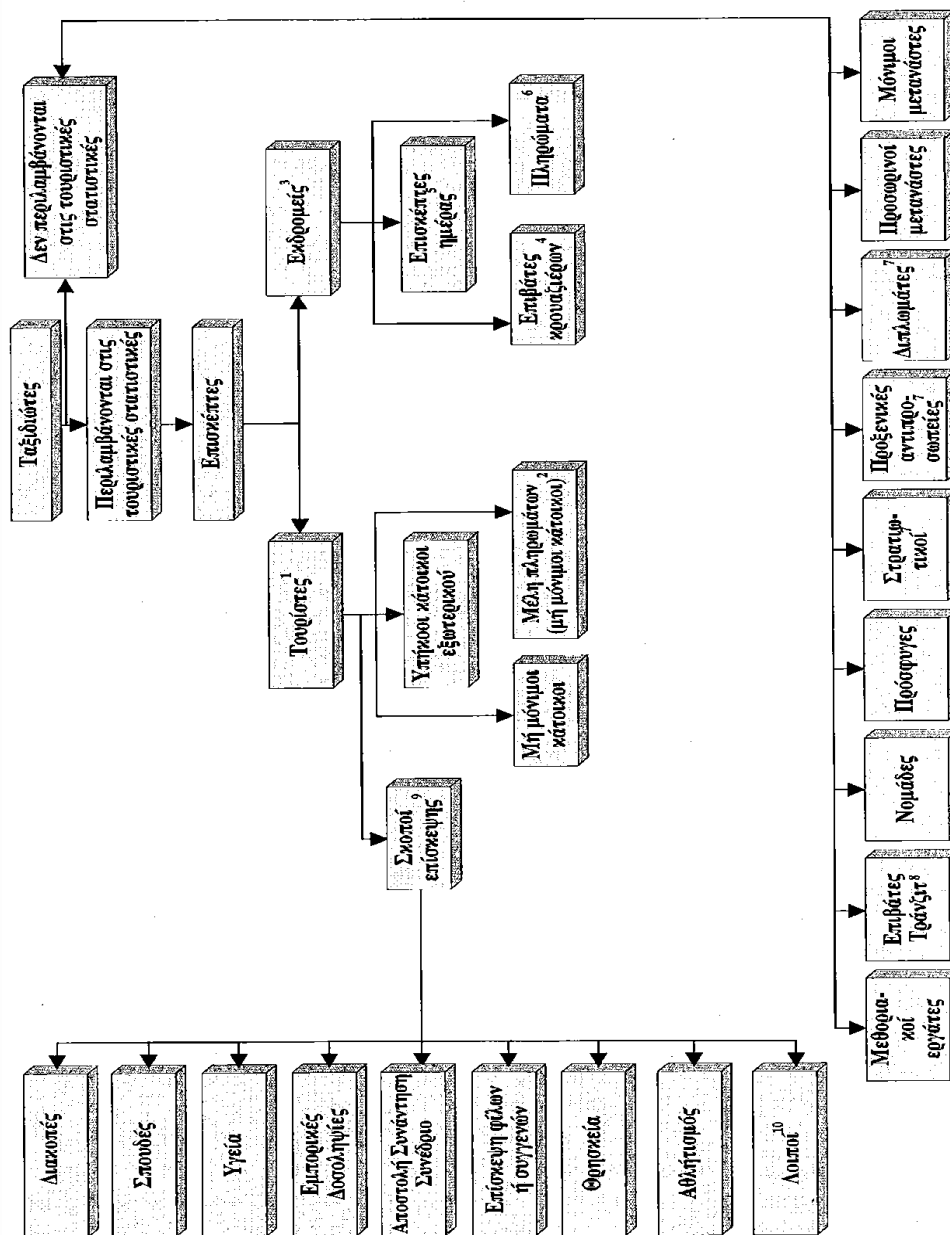
«κάθε άτομο το οποίο μετακινείται σε μια άλλη χώρα, διαφορετική από εκείνη της μόνιμης κατοικίας του, για οποιονδήποτε λόγο εκτός από εκείνον της άσκησης αμειβόμενου επαγγέλματος»

Ο ορισμός αυτός καλύπτει δυο κατηγορίες επισκεπτών τους τουρίστες και τους εκδρομείς ως εξής:

- Τουρίστες είναι οι προσωρινοί επισκέπτες οι οποίοι παραμένουν τουλάχιστον είκοσι τέσσερις ώρες στην επισκεπτόμενη χώρα και των οποίων τα κίνητρα είναι:
 - i) αναψυχή, θρησκεία, σπορ, σπουδές υγεία, κλπ.
 - ii) επαγγελματικά ταξίδια , αποστολές οικογένεια, κλπ.
- Εκδρομείς χαρακτηρίζονται οι προσωρινοί επισκέπτες των οποίων η παραμονή δεν υπερβαίνει τις είκοσι τέσσερις ώρες στην επισκεπτόμενη χώρα.

Η ανάλυση του ταξιδιώτη, επισκέπτη κατά ΠΟΤ (Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού) φαίνεται στο ακόλουθο διάγραμμα:

Διάγραμμα 1: Οι ταξιδιώτες, επισκέπτες, τουρίστες, εκδρομείς (Πηγή: Βαρβαρέσος, 2008)

Η επεξήγηση του Διαγράμματος 1 είναι η εξής:

1. Επισκέπτες που περνούν τουλάχιστον μια νύχτα στη χώρα που επισκέπτονται.
2. Αλλοδαπά πληρώματα αεροπλάνων ή πλοίων ελλιμενισμένων ή σε “Lay over” που κάνουν χρήση καταλυμάτων της χώρας που επισκέπτονται.
3. Επισκέπτες που δεν περνούν τουλάχιστον μια νύχτα στη χώρα που επισκέπτονται, παρ’ όλο που μπορεί να την επισκέπτονται κατά τη διάρκεια μιας μέρας ή και περισσότερων ακόμα, αλλά επιστρέφουν στο πλοίο ή το τρένο με το οποίο ταξιδεύουν για να κοιμηθούν

4. Συνήθως συμπεριλαμβάνονται στους εκδρομείς. Παρόλα αυτά προτιμάται η χωριστή κατάταξη των επισκεπτών αυτών.
5. Επισκέπτες που έρχονται και φεύγουν την ίδια μέρα, δηλαδή που δεν διανυκτερεύουν.
6. Πληρώματα που δεν είναι κάτοικοι της χώρας που επισκέπτονται και μένουν σε αυτήν ολόκληρη την ημέρα χωρίς να διανυκτερεύσουν.
7. Όταν ταξιδεύουν από τη χώρα προέλευσης τους στη χώρα που σταθμεύει η υπηρεσία τους και αντίστροφα.
8. Που δεν εγκαταλείπουν την τράνζιτ περιοχή του αερολιμένα ή του λιμανιού σε ορισμένες χώρες. Η τράνζιτ, όμως ιδιότητα ενός ταξιδιώτη μπορεί να συνεπάγεται παραμονή σε μια χώρα μίας ή και περισσότερων ημερών. Σε αυτές τις περιπτώσεις θα πρέπει αυτοί να συμπεριλαμβάνονται στη στατιστική των επισκεπτών και συγκεκριμένα των τουριστών.
9. Κύριοι σκοποί επίσκεψης, όπως καθορίστηκαν στη Διάσκεψη της Ρώμης το 1963.
10. Λοιποί λόγοι επίσκεψης είναι για παράδειγμα πολιτιστικοί, ειδικά ενδιαφέροντα, κλπ.⁸

Σύμφωνα με τον Βαρβαρέσσο (1999) «τόπος υποδοχής των τουριστών, περιλαμβάνει έναν αριθμό τουριστικών πόρων, οι οποίοι, στα πλαίσια της αποκέντρωσης και της τοπικής τουριστικής ανάπτυξης, επιβάλλεται να καταγραφούν και να αξιοποιηθούν από τους κατεχοχόν διαχειριστές τους, που είναι οι τοπικοί φορείς.

» Μεταξύ των πληρέστερων καταγραφών των τουριστικών πόρων συγκαταλέγεται και αυτή που πραγματοποιήθηκε από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (Π.Ο.Τ.) το 1980. Τα σημαντικότερα στοιχεία που περιλαμβάνει παρατίθενται παρακάτω:

Καταγραφή των Τουριστικών πόρων

α) Φυσική κληρονομιά

Γεωλογικά και γεωμορφολογικά κλιματολογικά στοιχεία

- θερμοκρασία
- ηλιοφάνεια
- βροχοπτώσεις

⁸ Βαρβαρέσος Στ., Οικονομική του Τουρισμού, ΠΡΟΠΟΜΠΟΣ, 2008, σελ. 57-60.

- υγρασία
- άνεμοι
- διάρκεια των εποχών
- καθαρότητα του αέρα
- πηγές
- καταρράκτες
- χείμαρροι
- ποτάμια
- λίμνες
- θάλασσες
- χλωρίδα
- πανίδα
- προστατευόμενες ζώνες

β) Ανθρώπινη κληρονομιά

- δημογραφικά δεδομένα
- συνθήκες διαβίωσης
- μισθοί
- εργασιακές συνθήκες
- κατηγοριοποιήσεις του εργατικού δυναμικού
- ύπαρξη κέντρων επαγγελματικής κατάρτισης
- αντιλήψεις και απόψεις του πληθυσμού σχετικά με τον τουρισμό
- βαθμός συμμετοχής του πληθυσμού στους δημοκρατικούς θεσμούς σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο
- διακοπές μετ' αποδοχών
- ορθολογική οργάνωση του χρόνου εργασίας και του ελεύθερου χρόνου
- χρονική κατανομή των διακοπών
- συνήθειες σχετικά με τις διακοπές
- επίπεδο εκπαίδευσης, υγείας κτλ.
- πολιτική σταθερότητα
- τουριστική εικόνα (image) της περιοχής
- θεσμικό πλαίσιο που αφορά την τουριστική ανάπτυξη
- διοικητική οργάνωση της χώρας και της περιφέρειας
- ύπαρξη ενός προγράμματος εθνικής και περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης

- ύπαρξη ενός προγράμματος τουριστικής ανάπτυξης
- καθορισμός ζωνών, πολεοδομικών ρυθμίσεων κλπ.

γ) Πολιτιστική κληρονομιά

- αρχαιολογία
- ιστορικά μνημεία
- τοπική αρχιτεκτονική
- παραδόσεις, φολκλόρ
- παραδοσιακοί οικισμοί

δ) Υποδομή

- οδικές, σιδηροδρομικές, θαλάσσιες και αεροπορικές μεταφορές
- τουριστικοί εξοπλισμοί: μαρίνες, πλαζ, φυσικά πάρκα κλπ.

ε) Ανωδομή

- ξενοδοχειακά καταλύματα, οργανωμένες κατασκηνώσεις, , αγροτό-τουριστικά καταλύματα, ξενώνες, εστιατόρια, καφέ, μπαρ, γραφεία ταξιδιών κλπ.

στ) Οικονομικοί πόροι

- δημόσιες χρηματοδοτικές πηγές
- οικονομικές ενισχύσεις στην τοπική αυτοδιοίκηση
- τραπεζικές πηγές χρηματοδότησης
- επίπεδο των τιμών των πρώτων υλών, των οικοπέδων, των υπηρεσιών του εργατικού δυναμικό»⁹

2.4 Τάσεις στον τουρισμό

Οι Ακριβός-Σαλεσιώτης (2007) αναφέρονται στην μετάλλαξη που έχει συντελεστεί στον κοινωνικό ρόλο του τουρισμού σε σχέση με τις γενικότερες κοινωνικές και πολιτισμικές αλλαγές που έχουν συντελεστεί. Συγκεκριμένα αναφέρουν ότι οι σύγχρονες τάσεις στον τουρισμό είναι οι εξής:

- *Ποιοτική βελτίωση της τουριστικής πελατείας*, το οποίο σημαίνει ότι ο τουρίστας δεν θέλει πλέον να διατηρεί μια παθητική στάση για την

⁹ Βαρβαρέσος Στ., Τουριστική Ανάπτυξη & Διοικητική Αποκέντρωση, ΠΡΟΠΟΜΠΟΣ, 1999, σελ. 26-28.

ικανοποίηση των αναγκών του μέσω των τουριστικών υπηρεσιών, αλλά επιθυμεί να εμπλέκεται ο ίδιος στον τρόπο της εξυπηρέτησής του.

- *Ο τουρίστας χαρακτηρίζεται από αυξημένη κοινωνική και περιβαλλοντική ευαισθησία.* Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι οι τουριστικές επιχειρήσεις που θέλουν να παραμείνουν ανταγωνιστικές θα πρέπει να δραστηριοποιούνται με τέτοιο τρόπο ώστε να προστατεύουν το φυσικό περιβάλλον (π.χ. να προωθούν την δημιουργία νέων τύπων καταλυμάτων, την δημιουργία της αναγκαίας τουριστικής υποδομής και ανωδομής), και να σέβονται τις κοινωνικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες και παραδόσεις της τοπικής κοινωνίας.
- *Ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος.* Αναφέρεται στην διατήρηση των τιμών των τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών σε σταθερά επίπεδα, με ταυτόχρονη εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού που σχετίζεται με το τουριστικό προϊόν ώστε να επιτευχθεί μεγιστοποίηση της τουριστικής ικανοποίησης.
- *Παγκοσμιοποίηση του τουρισμού.* Η παγκοσμιοποίηση είναι η απελευθέρωση των αγορών και κατάργηση των συνόρων στις οικονομικές συναλλαγές. Η παγκοσμιοποίηση είναι εφικτή με την χρησιμοποίηση νέων τεχνολογιών και νέων οικονομικών πρακτικών (κατάργηση διασυνοριακών δασμών ανάμεσα σε κράτη κλπ). Η παγκοσμιοποίηση αφενός μεν αυξάνει το εύρος των πιθανών τουριστών και των απαιτήσεών τους και αφετέρου αυξάνει τον ανταγωνισμό των τουριστικών προορισμών και επιχειρήσεων. Η παγκοσμιοποίηση όμως διευκολύνει τη λειτουργία της αγοράς των τουριστικών επιχειρήσεων, την επικοινωνία των ανθρώπων που συμμετέχουν στην τουριστική αγορά, την κατάργηση των φυλετικών διακρίσεων, και τη δημιουργία φιλικών προσωπικών και επαγγελματικών σχέσεων ανάμεσα σε ανθρώπους από διαφορετικές ηπείρους.
- *Διατήρηση της ιδιαιτερότητας αναπτυσσόμενων τουριστικών προορισμών.* Οι χώρες που αποτελούν ή θα αποτελέσουν νέους πόλους τουριστικής έλξης προσπαθούν να διατηρήσουν την ταυτότητα τους και την πολιτισμική τους κληρονομιά για να μπορέσουν να τραβήξουν την προσοχή ξένων τουριστών σε αντίθεση με τις απαιτήσεις της παγκοσμιοποίησης,
- *Σύνδεση της τεχνολογίας με το Μάρκετινγκ.* Οι κρατήσεις μέσω του διαδικτύου αποτελούν ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα σύνδεσης της τεχνολογίας με τις

πωλήσεις, όπως επίσης και η προώθηση προϊόντων μέσω των ηλεκτρονικών κοινωνικών δικτύων.»¹⁰

2.5 Τουριστικές Επιχειρήσεις

Σύμφωνα με τους Ακριβό-Σαλεσιώτη (2007) η κύρια μονάδα της τουριστικής επιχείρησης είναι η οικονομική μονάδα (ξενοδοχείο) που παρέχει, έναντι αμοιβής υπηρεσίες φιλοξενίας.

Η τουριστική επιχείρηση αποφασίζει σχετικά με την παραγωγή τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών. Με τις αποφάσεις αυτές προσδιορίζεται τι αγαθά θα παραχθούν, σε τι τιμή θα πουληθούν, που θα εγκατασταθεί η τουριστική μονάδα ώστε να είναι όσο το δυνατόν προσβάσιμη, κλπ.

Στη τουριστική μονάδα λειτουργούν διάφορα τμήματα τα οποία με την πάροδο του χρόνου διευρύνονται και εμπλουτίζονται γεγονός που οφείλεται σε προγραμματισμένη προσπάθεια μεγιστοποίησης του κέρδους.

Τα βασικά τμήματα μιας τουριστικής μονάδας είναι:

- Υπηρεσίες φιλοξενίας δηλαδή το τμήμα της διαχείρισης των δωματίων και περιλαμβάνει την υποδοχή και τους ορόφους.
- Υπηρεσίες σίτισης (τμήμα εστιατορίου και κουζίνας που δίνει την δυνατότητα στους τουρίστες πρόσβασης όχι μόνο την εθνική κουζίνα της χώρας υποδοχής και φιλοξενίας τους και αλλά και την διεθνή κουζίνα).
- Υπηρεσίες διασκέδασης, αυτές παρέχονται στους τουρίστες στα κέντρα διασκέδασης είτε στα ξενοδοχεία, είτε εκτός αυτών.
- Η διεύθυνση στην οποία ανήκει ένας αριθμός τμημάτων, όπως το εμπορικό, το οικονομικό, το λογιστήριο, της ασφάλειας, της διασφάλισης ποιότητας, του προσωπικού, το νομικό, ταξιδιωτική ασφάλιση, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, κλπ.

Οι διακρίσεις κλασικών και σύγχρονων καταλυμάτων:

¹⁰ Ακριβός Χρ., Σαλεσιώτης Μ., Τουρισμός: Εισαγωγικές έννοιες – Τουριστική συνείδηση – Τουριστική συμπεριφορά, INTERBOOKS, 2007, σελ. 41-49.

- ❖ Κλασικά τουριστικά καταλύματα
 - Ξενοδοχεία
 - Ξενώνες
 - Πανδοχεία
- ❖ Σύγχρονα τουριστικά καταλύματα
 - Σύγχρονα Ξενοδοχειακά συγκροτήματα
 - Το πλωτό ξενοδοχείο - Flotel. Ως πλωτά ξενοδοχεία χαρακτηρίζονται παροπλισμένα πλοία που έχουν διαμορφωθεί κατάλληλα ώστε να παρέχουν τις υπηρεσίες ενός ξενοδοχείου και βρίσκονται αγκυροβολημένα σε λιμάνια ή όρμους ποταμών.
 - Το ξενοδοχείο τύπου Motel που βρίσκεται συνήθως στο εθνικό ή επαρχιακό οδικό δίκτυο και αποβλέπει στην εξυπηρέτηση όσων κινούνται με το αυτοκίνητο.
 - Ξενοδοχεία -Χωριά
 - Μπανγκαλόους
 - Ενοικιαζόμενα διαμερίσματα
 - Ενοικιαζόμενα δωμάτια¹¹

2.6 Τα τουριστικά γραφεία

Οι Ακριβός-Σαλεσιώτης (2007) αναφέρουν ότι «Τα τουριστικά γραφεία ασχολούνται με την πρακτόρευση ή αλλιώς τη διαμεσολάβηση στην παροχή υπηρεσιών τουριστικού χαρακτήρα γι' αυτό λέγονται και τουριστικά πρακτορεία». Τουριστικό Γραφείο είναι μία εμπορική επιχείρηση η οποία λειτουργεί ως ένας αυτόνομος ενδιάμεσος φορέας στη διανομή των τουριστικών προϊόντων. Παρεμβαίνει μεταξύ του πελάτη και του τελικού προϊόντος αποκομίζοντας μία προμήθεια στο σύνολο των πραγματοποιούμενων πωλήσεων.

¹¹ Ακριβός Χρ., Σαλεσιώτης Μ., Τουρισμός: Εισαγωγικές έννοιες – Τουριστική συνείδηση – Τουριστική συμπεριφορά, INTERBOOKS, 2007, σελ. 41-49.

Τα τουριστικά γραφεία αγοράζουν τουριστικά πακέτα κάνουν τουριστικές προσφορές για συγκεκριμένους προορισμούς σε συγκεκριμένες περιόδους όπως τα Χριστούγεννα το Πάσχα και το καλοκαίρι προσφέρουν και μεμονωμένες τουριστικές υπηρεσίες όπως εισιτήρια για χρήση διαφόρων μεταφορικών μέσων, υπηρεσίες φιλοξενίας σε καταλύματα και στην συνέχεια τα διαθέτουν για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες των πελατών τους. Συχνά διαθέτουν δικά τους μεταφορικά μέσα π.χ. λεωφορεία ή ενοικιαζόμενα αυτοκίνητα και πιο σπάνια δικά τους ξενοδοχεία ως μια μορφή οριζόντιας ολοκλήρωσης.

Τα ταξιδιωτικά γραφεία διαφημίζονται μέσα από την τηλεόραση το ραδιόφωνο περιοδικά φυλλάδια ώστε να γίνονται ευρέως γνωστά από το τουριστικό κοινό.

Οι Ακριβός-Σαλεσιώτης διακρίνουν τα τουριστικά γραφεία στις κάτωθι κατηγορίες:

- Σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο σε **εσωτερικού** (για διακίνηση ημεδαπών εντός της χώρας) και **γενικού** τουρισμού (διακίνηση ημεδαπών και αλλοδαπών εντός και εκτός της χώρας).
- Με βάση το είδος κίνησης της πελατείας τους (από το εσωτερικό στο εξωτερικό και αντίστροφα), σε **εισερχόμενου** και **εξερχόμενου** τουρισμού.
- Με κριτήριο το είδος των εργασιών, σε **πρακτορεία** (travel agencies) και **οργανωτές ταξιδιών** (tour operators)

Οι Ακριβός-Σαλεσιώτης σημειώνουν ειδικά για τους οργανωτές ταξιδιών ότι «ο οργανωτής ταξιδιών (tour operator) αν και ανήκει στα τουριστικά γραφεία, αποτελεί καθοριστικής σημασίας παράγοντα για την ομαλή λειτουργία ενός ξενοδοχείου αλλά και γενικότερα για την τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής και ενδεχομένως μιας χώρας.

» Σύμφωνα με ένα λειτουργικό – τεχνικό ορισμό οι (tour operators) είναι ταξιδιωτικοί οργανισμοί που αναλαμβάνουν να διακινήσουν από κάποια χώρα, συνήθως από της χώρα που έχουν την έδρα τους, ομάδες τουριστών σε μια άλλη περιοχή ή χώρα που επιλέγεται είτε από αυτούς είτε από τον πελάτη για διακοπές ή για κάποια άλλη μορφή τουρισμού. Προκειμένου να το πετύχουν αυτό, οργανώνουν έτσι τις υπηρεσίες τους προς τον πελάτη, ώστε να μη χρειαστεί ο πελάτης να ασχοληθεί καθόλου με τις λεπτομέρειες του ταξιδιού του όπως εξασφάλιση μέσου μεταφοράς του, εισιτήρια

διαμονή σε ξενοδοχεία ενοικίαση, αυτοκινήτου, κλπ. Ο πελάτης απλώς επιλέγει τον προορισμό ή το ξενοδοχείο που θέλει να διαμείνει μέσω εικονογραφημένων διαφημίσεων, εντύπων, μπροσούρες, που διαθέτει ο tour operator, δηλώνει τις ημερομηνίες κατά τις οποίες επιθυμεί να κάνει τις διακοπές του και αγοράζει έναντι ενός προκαθορισμένου από τον tour operator “πακέτο” τουριστικών υπηρεσιών.

» Συνήθως οι μεγάλοι Tour operators διαθέτουν δικά τους μεταφορικά μέσα ή ενοικιάζουν έναν ορισμένο αριθμό θέσεων από αεροπορικές, σιδηροδρομικές εταιρείες. Για την εξυπηρέτηση της πελατείας τους συνεργάζονται με τουριστικά γραφεία από διάφορα διαμερίσματα της χώρας τους καθώς και από το εξωτερικό». ¹²

¹² Ακριβός Χρ., Σαλεσιώτης Μ., Τουρισμός: Εισαγωγικές έννοιες – Τουριστική συνείδηση – Τουριστική συμπεριφορά, INTERBOOKS, 2007, σελ. 41-49.

Βιβλιογραφία 2^{ου} Κεφαλαίου

- Lozato-Giotart Jean-Pierre, Τουριστική Γεωγραφία, INTERBOOKS, 1996.
- Ακριβός Χρ., Σαλεσιώτης Μ., Τουρισμός: Εισαγωγικές έννοιες – Τουριστική συνείδηση – Τουριστική συμπεριφορά, INTERBOOKS, 2007.
- Βαρβαρέσος Στ., Τουριστική Ανάπτυξη & Διοικητική Αποκέντρωση, ΠΡΟΠΟΜΠΟΣ, 1999.
- Βαρβαρέσος Στ., Τουρισμός έννοιες, μεγέθη, δομές, ΠΡΟΠΟΜΠΟΣ, 2000.
- Βαρβαρέσος Στ., Οικονομική του Τουρισμού, ΠΡΟΠΟΜΠΟΣ, 2008.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ-ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ – ΤΥΠΟΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ – ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

3.1 Θετικές επιπτώσεις του τουρισμού¹³

i) Οικονομικού χαρακτήρα

Οι Ακριβός-Σαλεσιώτης (2007) διακρίνουν τις εξής θετικές οικονομικού χαρακτήρα επιπτώσεις του τουρισμού:

- Δίνει ευκαιρίες απασχόλησης σε μεγάλο αριθμό ειδικοτήτων τεχνικού και επιστημονικού χαρακτήρα.
- Αποτελεί πηγή εισροής συναλλάγματος
- Αυξάνει το ατομικό εισόδημα.
- Αυξάνει το ακαθάριστο εθνικό προϊόν/εισόδημα - ΑΕΠ της χώρας.
- Λειτουργεί στις υφιστάμενες υποδομές.
- Αναπτύσσει υποδομές που ενισχύουν το τοπικό εμπόριο και τη βιομηχανία.
- Μπορεί να αναπτυχθεί παράλληλα με τα τοπικά προϊόντα και της τοπικές πηγές πλούτου.
- Αυξάνει το βαθμό διαφοροποίησης της οικονομίας.
- Τείνει να είναι συμβατός και με άλλες οικονομικές δραστηριότητες.
- Διαχέει την ανάπτυξη.

ii) Κοινωνικού χαρακτήρα

Οι Ακριβός-Σαλεσιώτης αναφέρουν τις παρακάτω θετικές επιπτώσεις του τουρισμού στην κοινωνία:

- Διευρύνει τους εκπαιδευτικούς και πολιτισμικούς ορίζοντες των λαών. Η μετακίνηση των κοινωνικών ομάδων δίνει την ευκαιρία σε άτομα από

¹³ Ακριβός Χρ., Σαλεσιώτης Μ., Τουρισμός: Εισαγωγικές έννοιες – Τουριστική συνείδηση – Τουριστική συμπεριφορά, INTERBOOKS, 2007, σελ. 26-41.

διαφορετικούς πολιτισμούς και με διαφορετικό μορφωτικό επίπεδο να συναντηθούν και να ανταλλάξουν απόψεις.

- Βελτιώνει την ποιότητα ζωής — Υψηλότερα εισοδήματα καθιερώνουν νέα πρότυπα διαβίωσης.
- Δικαιολογεί την προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος. Οι φυσικοί πόροι, ως στοιχείο της τουριστικής προσφοράς, περιθάλπονται και αναπτύσσονται προκειμένου μία χώρα να διατηρήσει και να προσελκύσει τους τουρίστες.
- Παρέχει στους κατοίκους χώρους αναψυχής και διασκέδασης.

iii) Πολιτισμικού χαρακτήρα

Οι Ακριβός-Σαλεσιώτης αναφέρουν ως θετικές πολιτισμικού χαρακτήρα επιπτώσεις τις εξής:

- Ενδυναμώνει την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και των παραδόσεων.
- Παρέχει τη δυνατότητα απασχόλησης σε μουσικούς, γλύπτες και άλλους καλλιτέχνες ενδυναμώνοντας τη διατήρηση του πολιτισμού
- Παρακάμπτει οποιουσδήποτε φραγμούς μεταξύ των ανθρώπων που προέρχονται π.χ. από τη γλώσσα, τη θρησκεία, την κοινωνία, την πολιτική, τις κοινωνικές τάξεις, τη φυλή και τον πολιτισμό.
- Δημιουργεί μία ελκυστική εικόνα του προορισμού παγκοσμίως.
- Προάγει τη δημιουργία μιας παγκόσμιας κοινότητας.
- Ενδυναμώνει τη διεθνή επικοινωνία και ειρήνη. »

3.2 Αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού ¹⁴

i) Οικονομικού χαρακτήρα

¹⁴ Ακριβός Χρ., Σαλεσιώτης Μ., Τουρισμός: Εισαγωγικές έννοιες – Τουριστική συνείδηση – Τουριστική συμπεριφορά, INTERBOOKS, 2007, σελ. 26-41.

Οι Ακριβός-Σαλεσιώτης διακρίνουν τις εξής αρνητικές οικονομικού χαρακτήρα επιπτώσεις του τουρισμού:

- Προκαλεί υπερβάλλουσα ζήτηση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού του φαινομένου αποτελεί και η Ελλάδα, αφού κατά την υψηλή περίοδο σε πολλούς προορισμούς δεν επαρκούν οι υφιστάμενες υποδομές για την εξυπηρέτηση των τουριστών.
- Εντοπίζονται φαινόμενα φοροδιαφυγής.
- Προκαλεί δυσκολίες λόγω εποχικότητας.
- Αυξάνει τον πληθωρισμό μπορεί να προκαλέσει ανισόροπη οικονομική ανάπτυξη.
- Είναι ευάλωτος σε οικονομικές και πολιτικές αλλαγές.

ii) Κοινωνικού και περιβαλλοντικού χαρακτήρα

Οι Ακριβός-Σαλεσιώτης διακρίνουν τις εξής αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού στην κοινωνία και το περιβάλλον:

- Δημιουργεί κοινωνικά προβλήματα. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι ο κλονισμός του θεσμού του γάμου και της οικογένειας.
- Υποβαθμίζει το φυσικό περιβάλλον και αυξάνει τη μόλυνση. Συχνά η άναρχη δόμηση και η ανεξέλεγκτη διαχείριση των αποβλήτων έχει ως αποτέλεσμα την χωρίς μέτρο εκμετάλλευση του φυσικού περιβάλλοντος η οποία τελικά οδηγεί στη σταδιακή υποβάθμιση του.
- Υποβαθμίζει το πολιτισμικό περιβάλλον. Με την υιοθέτηση αλλοδαπών αξιών, στάσεων και συμπεριφορών αλλάζει η εθνική κουλτούρα μιας χώρας. Συχνά αυτό αποτελεί μία αναπόφευκτη συνέπεια από τη στιγμή που συγχρωτίζονται άνθρωποι διαφορετικής κουλτούρας και εθνικότητας.
- Κλονίζει την παραδοσιακή δομή της οικογένειας. Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, ο κλονισμός των ηθικών αξιών μιας κοινωνίας, λόγω του τουρισμού, επηρεάζει σημαντικά τον τρόπο λειτουργίας των θεσμών.
- Εμπορευματοποιεί την κουλτούρα, τη θρησκεία και την τέχνη. Οι άνθρωποι που συντηρούν την κουλτούρα, τη θρησκεία και την τέχνη μιας

περιοχής συχνά έχουν ως κίνητρο το οικονομικό συμφέρον και όχι την αγάπη τους για αυτά.

- Δημιουργεί παρεξηγήσεις και συγκρούσεις. Ο τουρισμός, λόγω της μεγάλης ανομοιογένειας που τον χαρακτηρίζει, δεν προσφέρει τις καλύτερες προϋποθέσεις ώστε η επικοινωνία μεταξύ των ατόμων να είναι αποτελεσματική με την παραπάνω έννοια.
- Συμβάλει στην εξάπλωση των ασθενειών. Παλαιότερα κυρίαρχο ρόλο είχαν στην περίπτωση αυτή τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, όπως π.χ. το AIDS/HIV, κλπ. Σήμερα εμφανίστηκαν άλλες σύγχρονες μορφές ασθενειών όπως η γρίπη των πουλερικών, κλπ.
- Δημιουργεί οικονομική αστάθεια. Οι αυξομειώσεις του εισοδήματος των απασχολούμενων στον τουρισμό λόγω της εποχικότητας και της ευαισθησίας που χαρακτηρίζει τον κλάδο (όπως αναλύθηκε προηγουμένως) επιφέρουν σημαντικές μεταβολές στην ιδιωτική κατανάλωση. »

3.3 Τύποι Τουρισμού ¹⁵

Οι τύποι τουρισμού ανάλογα με τα διάφορα κριτήρια είναι οι παρακάτω:

- Διαχωρισμός με βάση τα κίνητρα του τουρίστα:
 - Τουρισμός Αναψυχής
 - Επαγγελματικός τουρισμός
 - Τουρισμός υγείας
- Σύμφωνα με το Μεταφορικό Μέσο:
 - Αεροπορικός Τουρισμός
 - Σιδηροδρομικός Τουρισμός
 - Ακτοπλοϊκός Τουρισμός
 - Αυτοκινητιστικός Τουρισμός
 - Περιπατητικός Τουρισμός

¹⁵ Ακριβός Χρ., Σαλεσιώτης Μ., Τουρισμός: Εισαγωγικές έννοιες – Τουριστική συνείδηση – Τουριστική συμπεριφορά, INTERBOOKS, 2007, σελ. 59-61.

- Σύμφωνα με τον προορισμό:
 - Παραθαλάσσιος τουρισμός,
 - Παραλίμνιος τουρισμός,
 - Ορεινός τουρισμός,
 - Τουρισμός υπαίθρου,
 - Αστικός τουρισμός
 - Εσωτερικός τουρισμός
 - Διεθνής τουρισμός

- Σύμφωνα με το μέγεθος της ομάδας
 - Μαζικός τουρισμός,
 - Ατομικός τουρισμός,

- Ανάλογα με την δραστηριότητα:
 - μαζικός-οργανωμένος τουρισμός
 - Εναλλακτικός τουρισμός

Πίνακας 1: Οι Αφίξεις των ευρωπαϊών τουριστών κατά την πενταετία 2002-2006

	ΕΥΡΩΠΗ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 02	55.236
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 02	70.083
ΜΑΡΤΙΟΣ 02	135.317
ΑΠΡΙΛΙΟΣ 02	324.041
ΜΑΙΟΣ 02	716.848
ΙΟΥΝΙΟΣ 02	812.099
ΙΟΥΛΙΟΣ 02	924.003
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 02	976.188
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 02	900.116
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 02	466.717
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 02	91.035
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 02	77.355
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 03	58.852
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 03	77.757

ΜΑΡΤΙΟΣ 03	106.377
ΑΠΡΙΛΙΟΣ 03	351.230
ΜΑΙΟΣ 03	714.675
ΙΟΥΝΙΟΣ 03	807.490
ΙΟΥΛΙΟΣ 03	928.686
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 03	1.016.817
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 03	840.750
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 03	456.208
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 03	83.772
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 03	78.701
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 04	49.833
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 04	66.078
ΜΑΡΤΙΟΣ 04	110.083
ΑΠΡΙΛΙΟΣ 04	320.191
ΜΑΙΟΣ 04	688.841
ΙΟΥΝΙΟΣ 04	761.780
ΙΟΥΛΙΟΣ 04	890.070
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 04	932.376
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 04	837.331
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 04	433.290
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 04	89.354
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 04	66.613
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 05	67.909
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 05	91.448
ΜΑΡΤΙΟΣ 05	156.200
ΑΠΡΙΛΙΟΣ 05	299.680
ΜΑΙΟΣ 05	763.501
ΙΟΥΝΙΟΣ 05	869.595
ΙΟΥΛΙΟΣ 05	1.043.471
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 05	1.126.453
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 05	945.317
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 05	475.769
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 05	95.780
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 05	65.820

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 06	68.303
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 06	81.938
ΜΑΡΤΙΟΣ 06	130.357
ΑΠΡΙΛΙΟΣ 06	342.700
ΜΑΙΟΣ 06	746.346
ΙΟΥΝΙΟΣ 06	906.776
ΙΟΥΛΙΟΣ 06	1.097.671
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 06	1.152.466
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 06	993.375
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 06	511.136
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 06	109.176
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 06	79.954

Πηγή: ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ε.Σ.Υ.Ε)

3.4 Η εθνική οικονομία

Ο Bull Adrian (2002) αναφέρει «ότι το μέγεθος και η αξία μιας εθνικής οικονομίας εκφράζονται συνήθως ως η συνολική αξία όλων των αγαθών και των υπηρεσιών που παράγονται από την οικονομία αυτή στη διάρκεια μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου, όπως π.χ. ένα έτος. Για λόγους ευκολίας, αυτήν την αξία μπορούμε να την ονομάσουμε *Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)* της χώρας, αν και αυτό απλουστεύει μερικούς υπολογισμούς σχετικά με τις ακριβείς πηγές και τις χρήσεις μερικών, από αυτά τα αγαθά και τις υπηρεσίες. Τα δύο κυριότερα συστατικά του ΑΕΠ είναι τα αγαθά και οι υπηρεσίες που παράγονται για *κατανάλωση (C)* ή για να χρησιμοποιηθούν ως έχουν, καθώς και αυτά που παράγονται για το σχηματισμό πάγιου κεφαλαίου ή *επένδυσης (I)* με σκοπό την παραγωγή άλλων αγαθών και υπηρεσιών.

» Ο απλός αυτός ορισμός, $ΑΕΠ = C + I$, υποθέτει ότι μια οικονομία είναι κλειστή στο εξωτερικό (διεθνές) εμπόριο. Επειδή η υπόθεση αυτή δεν είναι ρεαλιστική για όλες σχεδόν τις οικονομίες, πρέπει να συμπεριλάβουμε την αξία όλων των *εξαγωγών (X)*, αλλά να αφαιρέσουμε την αξία όλων των *εισαγωγών (M)* αγαθών και υπηρεσιών κατά τη διάρκεια της επιλεγμένης χρονικής περιόδου. Έτσι ο ορισμός βελτιώνεται ελαφρώς και γίνεται $ΑΕΠ = C + I + X - M$.»

» Ο τομέας των ταξιδιών και του τουρισμού εμφανίζεται σε όλες ίσως τις πτυχές του ΑΕΠ. Πρώτον, το μεγαλύτερο μέρος της δαπάνης εκ μέρους των τουριστών θα θεωρείται καταναλωτική δαπάνη (C) αν αφορά τον εγχώριο τουρισμό ή τα στοιχεία ενός διεθνούς ταξιδιού που διατίθενται από την ίδια την χώρα. Δεύτερον η δαπάνη εκ μέρους των επιχειρήσεων για κτίρια εργοστάσια μηχανήματα κλπ. για την παροχή τουριστικών υπηρεσιών αποτελεί μέρος της επένδυσης (I) μεγάλο μέρος της οποίας είναι πιθανό να είναι κρατικές δαπάνες, ειδικά για έργα υποδομής. Τρίτον ένας τουρίστας ο οποίος δαπανά χρήματα σε μια χώρα του εξωτερικού ή ταξιδεύει με μεταφορικές υπηρεσίες που ανήκουν σε άλλες χώρες, κατά κάποια έννοια εισάγει υπηρεσίες. Η δαπάνη αυτή αποτελεί διαρροή από την εθνική οικονομία. Τέλος, η αντίστροφη κατάσταση αποτελεί εξαγωγή όταν μια χώρα μπορεί να πουλάει τις μεταφορικές ή τουριστικές υπηρεσίες της σε διεθνείς τουρίστες από άλλες περιοχές.»¹⁶

3.5 Παράγοντες που επηρεάζουν τη συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ

Κατά τον Bull Adrian (2002) «Είμαστε σε θέση να εντοπίσουμε πέντε σημαντικούς παράγοντες οι οποίοι καθορίζουν το ρόλο του τουρισμού στο ΑΕΠ. Σε κάθε περίπτωση η φύση αυτών των παραγόντων μέσα στον τουριστικό τομέα σε σχέση με άλλους οικονομικούς τομείς — ή η "μέση" κατάσταση μέσα σε μια οικονομία — παρά οι απόλυτες τιμές τους, είναι πιθανό να είναι οι καθοριστικοί παράγοντες. »

A) Το απόθεμα πόρων

Επίσης παρακάτω ο Bull Adrian λέει «Η οικονομική δραστηριότητα εξαρτάται πρώτα και κύρια από το απόθεμα των πόρων που είναι διαθέσιμοι να χρησιμοποιηθούν ως συντελεστές παραγωγής. Με παραδοσιακούς οικονομικούς όρους, σε αυτούς περιλαμβάνονται το έδαφος, η εργασία, το κεφάλαιο, και η επιχειρηματικότητα»...«Παρόλο που Πολλές εργασίες σε αυτόν τον κλάδο μπορεί να μην απαιτούν πολύ υψηλό επίπεδο παραδοσιακών δεξιοτήτων ή προσόντων, η παρουσία ή η απουσία ενός αποθέματος εργατικών χεριών με θετική στάση απέναντι στον τουρισμό και τους τουρίστες έχει ζωτική σημασία.»

¹⁶ Bull A., Τουριστική Οικονομία, 2^η Αγγλική Έκδοση, Κλειδάριθμος, 2002, σελ. 183-188.

Ο Κλάδος του τουρισμού για να αναπτυχθεί εξαρτάται από την προθυμία και την ικανότητα μιας οικονομίας να προσφέρει την επένδυση κεφαλαίου που απαιτείται από τον κλάδο του τουρισμού, με τη μορφή της υποδομής, των κατάλληλων ξενοδοχείων, των ποιοτικών μεταφορών, κλπ.

B) Το επίπεδο των τεχνικών γνώσεων

Ο τουρισμός τα τελευταία χρόνια σε παγκόσμιο επίπεδο αυξάνεται και εξελίσσεται με τεχνολογίες ανωτέρου επιπέδου.

Σύμφωνα με τον Bull Adrian «Όταν εφαρμοστούν οι τεχνικές πρόοδοι στις υπάρχουσες εισροές άλλων πόρων, προάγουν την παραγωγικότητα του σχετικού κλάδου και συνεπώς και τη συμβολή του στο ΑΕΠ.»

Επομένως προκειμένου να προαχθεί η παραγωγικότητα του τουρισμού μπορούν να εφαρμοστούν τα εξής:

- Εφαρμογή επιστημονικών και τεχνικών διοικητικών μεθόδων και πρακτικές στην παραγωγή, τιμολόγηση, διανομή και προώθηση τουριστικών προϊόντων.
- Άσκηση σύγχρονων μεθόδων διοίκησης (πχ. Ηλεκτρονικό επιχειρείν) για την επίτευξη των στόχων της τουριστικής επιχείρησης.
- Αποτελεσματικότερη διαχείριση ανθρώπινων πόρων μέσω ηλεκτρονικών συστημάτων (πχ. Ηλεκτρονικά συστήματα καταγραφής ανθρωποωρών) της τουριστικής επιχείρησης.
- Χρησιμοποίηση νέων τεχνολογικών μεθόδων (π.χ. Ηλεκτρονικές ψηφοφορίες/προτιμήσεις) στην διεξαγωγή έρευνας, προκειμένου να διαπιστωθεί ποια προϊόντα ζητούν οι πιθανοί τουρίστες.
- Χρήση τεχνολογιών που σέβονται το φυσικό περιβάλλον (π.χ. Ηλεκτρονική προώθηση αντί χρήση φυλλαδίων).
- Χρήση των ηλεκτρονικών κοινωνικών δικτύων (π.χ. Facebook) για την καλύτερη προώθηση των τουριστικών προϊόντων.

Σίγουρα θα υπάρχει πάντα μια θέση για τουρισμό χαμηλής τεχνολογίας (φθηνά ξενοδοχεία, χαμηλού επιπέδου εξυπηρέτηση), αφού υπάρχουν τουρίστες που σκόπιμα επιδιώκουν ή εξαναγκάζονται να κάνουν χαμηλού προϋπολογισμού διακοπές. Αλλά από την άλλη μεριά υπάρχουν περιοχές που αποτελούν πόλους έλξης τουριστών διότι διαθέτουν κατάλληλες υποδομές όπου υποστηρίζονται από καλές τεχνικές γνώσεις και εφαρμογές.

Γ) Κοινωνική και πολιτική σταθερότητα

Οι οικονομικοί παράγοντες, πολιτικοί και πολιτισμικοί, παίζουν σημαντικό ρόλο στον τομέα της οικονομίας και κατ' επέκταση στον τομέα του Τουρισμού.

Ένας καταναλωτής δεν είναι υποχρεωμένος να πάει στο εργοστάσιο για να αγοράσει ένα προϊόν, αλλά ένας τουρίστας πρέπει να πάει στο τουριστικό προορισμό προκειμένου να “καταναλώσει” ένα τουριστικό προϊόν (π.χ. Διαμονή σε ξενοδοχείο). Οι κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που επικρατούν στον τουριστικό προορισμό επηρεάζουν άμεσα την αποδοχή του προϊόντος και κατά συνέπεια την επιτυχία του κλάδου. Για παράδειγμα μπορεί κάποιος καταναλωτής να συνεχίσει να αγοράζει αγαθά εισαγόμενα από μια χώρα όπου επικρατεί πολιτική αναταραχή, αλλά είναι αδύνατο να την επισκεφθεί.

Δ) Στάσεις και συνήθειες

Οι στάσεις των κατοίκων της χώρας φιλοξενίας απέναντι στους τουρίστες, και ειδικά οι εργαζόμενοι στον τουριστικό κλάδο, αποτελούν ένα σημαντικό παράγοντα του τουριστικού προϊόντος και η συμπεριφορά τους επηρεάζει άμεσα τους τουρίστες διότι έχουν διαπροσωπική συναλλαγή. Αν η στάση των εργαζομένων στο τουρισμό είναι αρνητική και οι ίδιοι κινδυνεύουν να απολυθούν, αλλά και οι τουρίστες δεν θα ξαναεπισκεφτούν την περιοχή τους.

Ε) Επενδύσεις

Ο Bull Adrian αναφέρει «Οι οικονομίες που διαθέτουν ένα σημαντικό απόθεμα πόρων διαθέσιμο για χρήση στον τουρισμό μπορεί να έχουν σοβαρό προβάδισμα

στην ανάπτυξη του τομέα, αλλά το επίπεδο των επενδύσεων ή του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου που αναλαμβάνει μια οικονομία αποκτά όλο και πιο μεγαλύτερο ρόλο.»

Κάποιες επενδύσεις είναι απαραίτητες για την αντικατάσταση εξοπλισμού που φθείρεται από τη χρήση, όπως η αντικατάσταση ή των παλιών επίπλων ενός ξενοδοχείου. Ωστόσο, ένας κλάδος όπως ο τουρισμός που επηρεάζεται από την μόδα, και φιλοξενεί τους πελάτες του στο φυσικό του χώρο, πρέπει να επενδύει σε καινούργιες, καλύτερες και περισσότερες εγκαταστάσεις σύμφωνα με μια στρατηγική ανταγωνισμού.

Η ικανότητα και η πολιτική προθυμία μιας οικονομίας να χρηματοδοτήσει αυτού του είδους τις επενδύσεις επηρεάζει το ρόλο που παίζει ο τουρισμός σε αυτήν. Αυτό, με τη σειρά του επηρεάζεται, από τη φύση των οικονομικών αγορών, και από το ποσοστό συμμετοχής που έχει ο τουρισμός στα κέρδη συγκριτικά με άλλους τομείς, και όλα αυτά υπό το πρίσμα των κοινωνικών αντιλήψεων για τον τουριστικό τομέα και την υποστήριξη του κράτους προς αυτόν.¹⁷

3.6 Ψυχολογία και τουρισμός

Η ψυχολογία έχει ιδιαίτερη σημασία στο υποκινήσει τους ανθρώπους να γίνουν τουρίστες. Τα κοινωνικά, ψυχολογικά, πολιτιστικά κίνητρα συμπεριλαμβάνουν: την ανάγκη για διαφυγή από την καθημερινότητα χαλάρωση ξεκούραση ηρεμία και διεύρυνση των κοινωνικών σχέσεων.

Η ψυχολογία ανέδειξε μια σειρά από πολύπλοκα ζητήματα που επηρεάζουν τα χαρακτηριστικά του τουρίστα. Ένα θέμα είναι οι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν το άτομο να κάνει το ταξίδι και αν τελικά θα το κάνει. Παράγοντες όπως είναι τα ατομικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας και οι συλλογικές συμπεριφορές (οργανωμένος τουρισμός, κοινωνικοί παράγοντες, κοινωνικά πρότυπα, οικογενειακή κατάσταση.)

¹⁷ Bull Adrian, Τουριστική Οικονομία, 2^η Αγγλική Έκδοση, Κλειδάριθμος, 2002, σελ. 183-188.

Οι στάσεις, και συνήθειες επίσης προσδιορίζουν τη συμπεριφορά που έχουμε ως τουρίστες, συμπεριλαμβανομένης της επιλογής μας για το που θα ταξιδέψουμε.¹⁸

3.7 Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στην έννοια του «τουρίστα»

Ο Πάρις Τσάρτας (1996) αναφέρει ότι «στη σύγχρονη εποχή η ανάλυση των χαρακτηριστικών του τουρίστα αποτέλεσε και τη βάση της εννοιολογικής οριοθέτησης της έννοιας του τουρίστα σε αντίθεση με τον “εκδρομέα” ή τον “επισκέπτη” - και συνδέθηκε άμεσα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις δραστηριότητες του τουριστικού ταξιδιού.

» Ένα από τα πλέον περίπλοκα ζητήματα που απασχόλησαν την κοινωνιολογία του τουρισμού είναι η ανάλυση και συσχέτιση των ποικίλων ομάδων παραγόντων (κοινωνικών, θεσμικών, οικονομικών), οι οποίες διαμορφώνουν τα κοινωνικά προφίλ των τουριστών και επηρεάζουν τις επιλογές τους.

» Η κοινωνιολογική προσέγγιση των χαρακτηριστικών του συγχρόνου τουρίστα παραμένει ένα από τα ζητήματα στα οποία απαιτούνται διαρκώς και αναλυτικότερες μεθοδολογικές προσεγγίσεις ώστε να εκτιμηθεί ο ιδιαίτερος κοινωνικός ρόλος του τουρίστα αλλά και οι πολλαπλές επιρροές που αυτός δέχεται πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το ταξίδι από διαφορετικούς χώρους: διαφήμιση, οργανωμένες εταιρείες τουρισμού, νέα κοινωνικά και καταναλωτικά πρότυπα, κλπ. Υπό αυτήν την έννοια η κοινωνιολογική έρευνα οφείλει να επικεντρώσει το ενδιαφέρον της στην ανάλυση των χαρακτηριστικών των διαφορετικών τύπων τουριστών.»¹⁹

¹⁸ Holden A., Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις στον Τουρισμό, Παπαζήσης, 2008, σελ. 132-133.

¹⁹ Τσάρτας Π., Τουρίστες Ταξίδια Τόποι: Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις στον Τουρισμό, Εξάντας, 1996, σελ. 101-102.

Βιβλιογραφία 3^{ου} Κεφαλαίου

- Bull A., Τουριστική Οικονομία, 2^η Αγγλική Έκδοση, Κλειδάριθμος, 2002.
- Holden A., Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις στον Τουρισμό, Παπαζήσης, 2008.
- Ακριβός Χρ., Σαλεσιώτης Μ., Τουρισμός: Εισαγωγικές έννοιες – Τουριστική συνείδηση – Τουριστική συμπεριφορά, INTERBOOKS, 2007.
- Τσάρτας Π., Τουρίστες Ταξίδια Τόποι: Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις στον Τουρισμό, Εξάντας, 1996.
- Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος (Ε.Σ.Υ.Ε.), <http://www.statistics.gr>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗ

4.1 Ελληνική Μυθολογία ²⁰

Στατήρας Γόρτυνας, 320-270 π.Χ., με την Ευρώπη στο πλάτανο και το μεταμορφωμένο σε ταύρο Δία.

Σύμφωνα με την Ελληνική μυθολογία η Ευρώπη ήταν κόρη του Αγήνορα και της Τηλεφάεσσας, ηγεμόνων της Φοινίκης, και αδελφή του Κάδμου, ιδρυτή της Θήβας και μια μέρα, καθώς μεγάλωνε, πήγε στα λιβάδια της παραλίας, για να παίξει με τις φίλες της και να μαζέψει λουλούδια. Εκεί συνάντησε το θεό Δία. Εκείνον αμέσως τον χτύπησε ο Έρωτας και για να την πλησιάσει μεταμορφώθηκε σε ήρεμο, εύσωμο και δυνατό ταύρο και πήγε δίπλα της κάνοντας δήθεν ότι βόσκει, σκεπτόμενος με τι τρόπο θα την κατακτούσε. Εκείνη τότε πλησίασε τον ταύρο - Δία και άρχισε να τον χαϊδεύει γοητευμένη από την ωραία κορμοστασιά του και τη μυϊκή του δύναμη. Σε λίγο δε δίστασε και να τον ιππεύσει. Τότε αυτός άρχισε να τρέχει με αστραπιαία ταχύτητα. Η Ευρώπη έκλαιγε, μα δεν μπορούσε να πηδήσει, γιατί φοβόταν μήπως σκοτωθεί. Ο μεταμορφωμένος σε ταύρο θεός διέσχισε τη θάλασσα συνοδευόμενος από Τρίτωνες και Νηρηίδες και έφτασε στην Κρήτη. Όταν ο μεταμορφωμένος σε ταύρο θεός επιβιβάστηκε στο νησί, ο ταύρος δεν φαινόταν πια, αλλά ο Δίας πήρε από το χέρι την Ευρώπη και την οδήγησε στο Δικταίον άντρο, κατακόκκινη και με το βλέμμα χαμηλωμένο γιατί είχε πια καταλάβει που πήγαινε. Εκεί, στο Δικταίο άντρο, οι νύμφες και οι νεραίδες είχαν στρώσει το νυφικό κρεβάτι, όπου η Ευρώπη συνευρέθηκε με το Δία και αργότερα γέννησε το Μίνωα.

²⁰ [Ελληνική Μυθολογία και ΕΥΡΩΠΗ](http://el.wikipedia.org/wiki/Ευρώπη), Ηλεκτρονική Εγκυκλοπαίδεια – Βικιπαιδεία, <http://el.wikipedia.org/wiki/Ευρώπη>

Όταν ο Δίας εγκατέλειψε την Ευρώπη και πήγε στον Όλυμπο, για να γίνει βασιλιάς θνητών και αθανάτων, η Ευρώπη πήρε για δεύτερο σύζυγό της τον βασιλιά της Κρήτης Αστέριο, που υιοθέτησε τους γιους που εκείνη είχε αποκτήσει από το Δία, επειδή αυτός δεν είχε γιο, για να αφήσει ως διάδοχο. Μετά το θάνατο του βασιλιά Αστερίωνα, το θρόνο πήρε ο Μίνωας.

4.2 Πολιτική Διαίρεση ²¹

Η **Ευρώπη**, αποκαλούμενη και *Γηραιά ήπειρος*, είναι η τέταρτη σε έκταση ήπειρος του πλανήτη μας. Καταλαμβάνει συνολικά με τα νησιά έκταση 10.500.000 τετρ. χιλ., το 7% περίπου της συνολικής ξηράς του πλανήτη μας.

Βόρεια Ευρώπη

1. Χερσαία ζώνη: Δανία, Φινλανδία.
2. Σκανδιναβική Χερσόνησος: Νορβηγία, Σουηδία.
3. Παρα-βαλτική ζώνη: Λεττονία, Εσθονία, Λιθουανία.
4. Νησιωτική ζώνη: Ισλανδία.

Δυτική Ευρώπη

1. Χερσαία ζώνη: Γαλλία, Μονακό.
2. Κάτω Χώρες: Ολλανδία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο.
3. Νησιωτική ζώνη: Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία.

Κεντρική Ευρώπη

1. Παραλιακή ζώνη: Γερμανία, Πολωνία.
2. Ηπειρωτική ζώνη: Ελβετία, Αυστρία, Λιχτενστάιν, Ουγγαρία, Τσεχία, Σλοβακία.

Ανατολική Ευρώπη

1. Ηπειρωτική ζώνη: Αζερμπαϊτζάν, Ρωσία (ευρωπαϊκό τμήμα), Λευκορωσία.

²¹ Ελληνική Μυθολογία και ΕΥΡΩΠΗ, Ηλεκτρονική Εγκυκλοπαίδεια – Βικιπαιδεία, <http://el.wikipedia.org/wiki/Ευρώπη>

2. Παρα-ευξείνεια ζώνη: Αρμενία, Γεωργία, Μολδαβία, Ουκρανία.

Νότια Ευρώπη

1. Ιβηρική Χερσόνησος: Ισπανία, Πορτογαλία, Ανδόρα.
2. Ιταλική χερσόνησος: Ιταλία, Βατικανό, Άγιος Μαρίνος.
3. Βαλκανική Χερσόνησος: Αλβανία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Ελλάδα, Σερβία, Μαυροβούνιο, Κροατία, Σλοβενία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Π.Γ.Δ.Μ., Κοσσυφοπέδιο, Τουρκία (ευρωπαϊκό τμήμα).
4. Νησιωτική ζώνη: Μάλτα, Κύπρος.

4.3 Γεωγραφικά στοιχεία ²²

Η Ευρώπη με την Ασία αποτελούν ένα ενιαίο γεωγραφικό σύνολο, έτσι που η Ευρώπη να αποτελεί στην ουσία μια χερσόνησο της ευρασιατικής ηπείρου. Οι μεγαλύτερες ευρωπαϊκές χερσόνησοι είναι: η Κόλα, η Σκανδιναβική, της Γιουτλάνδης, η Ιβηρική, των Απεννίνων και η Βαλκανική. Ανάμεσα στα μεγαλύτερα ευρωπαϊκά νησιά θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τη Νόβγια Ζεμλιά, τη Γη του Φραγκίσκου Ιωσήφ, τα Βρετανικά νησιά, τα νησιά της Δανίας, την Ισλανδία, την Κορσική, τη Σαρδηνία, τη Σικελία, την Κύπρο, την Κρήτη και άλλα.

Τα ακραία όρια της Ευρώπης είναι τα παρακάτω: Το βορειότερο άκρο της το αποτελεί η Γη του Φραγκίσκου Ιωσήφ, που φτάνει μέχρι τις 82° βόρειο πλάτος, ενώ στο νότο το νησί Γαύδος με 34° και 50' βόρειο πλάτος αποτελεί το νοτιότερο μέρος της. Στα δυτικά, στις 24° και 32' βρίσκεται το δυτικότερο σημείο της, ενώ στα ανατολικά, στις 68° 5' βρίσκεται το ανατολικότερο σημείο της. Το πλάτος της είναι 4.150 χιλ., ενώ το μήκος της ξεπερνά τα 5.000 χιλιόμετρα. Το σχήμα της είναι περίπου τριγωνικό με τη βάση στη Μεσόγειο και την κορυφή κοντά στο βόρειο πολικό κύκλο.

²² Ελληνική Μυθολογία και ΕΥΡΩΠΗ, Ηλεκτρονική Εγκυκλοπαίδεια – Βικιπαίδεια, <http://el.wikipedia.org/wiki/Ευρώπη>

4.4 Μορφολογία ²³

Εκτός από τα ανατολικά και την περιοχή γύρω από τη Βαλτική θάλασσα, που είναι επίπεδη, η υπόλοιπη Ευρώπη παρουσιάζει μια διαδοχική αλλαγή από βουνά και πεδιάδες. Ο κύριος όγκος των βουνών είναι συγκεντρωμένος στη νότια και κεντρική Ευρώπη, καθώς και στην περιοχή των Σκανδιναβικών κρατών. Στην κεντρική Ευρώπη, στις Άλπεις, που είναι από τις πιο νέες οροσειρές της Ευρώπης, βρίσκεται και το ψηλότερο σημείο, το Λευκό Όρος, που έχει ύψος 4.810 μέτρα. Την ίδια περίοδο, δημιουργήθηκαν και τα Απέννινα, οι Δειναρικές Άλπεις, τα Καρπάθια και ο Αίμος. Οι υπόλοιπες οροσειρές είναι παλιότερες. Σημαντική επίδραση στη διαμόρφωση της Ευρώπης, όπως παρουσιάζεται σήμερα, είχαν και οι παγετώνες που με τις διαβρώσεις και τις καθιζήσεις δημιούργησαν και την τελική μορφή της.

Ανεξάρτητα από ποιά αιτία δημιουργήθηκε, ανάλογη είναι και η υδρογραφική της δομή. Στα δυτικά και στα νότια, όπου τα βουνά είναι κοντά στη θάλασσα, υπάρχουν ποτάμια με μικρό μήκος, αλλά με ισχυρά ρεύματα και πορεία ζιγκ - ζαγκ. Αντίθετα, στα ανατολικά, τα ποτάμια είναι μεγάλα, βαθιά, με πολύ νερό, που κυλούν αργά μέσα από τις απέραντες πεδιάδες. Στην περιοχή αυτή βρίσκονται και μερικά από τα μεγαλύτερα ποτάμια της Ευρώπης, με μεγαλύτερα το Βόλγα και το Δούναβη. Στην Ευρώπη υπάρχουν πάρα πολλές λίμνες, αλλά όλες έχουν μικρές διαστάσεις. Οι περισσότερες είναι συγκεντρωμένες γύρω από τη Βαλτική θάλασσα και στην Αλπική περιοχή.

4.5 Κλίμα ²⁴

Το κλίμα της Ευρώπης μπορεί να θεωρηθεί από τα πιο ευνοϊκά στον κόσμο. Μόνο ένα πολύ μικρό τμήμα, που ανήκει στον πολικό κύκλο, χαρακτηρίζεται από ακραίες θερμοκρασίες κατά το χειμώνα. Το μεγάλο μέρος ανήκει στην εύκρατη ζώνη. Τρεις βασικοί παράγοντες συντελούν σ' αυτήν τη διαμόρφωση. Η θέση της σε συνδυασμό με τα ρεύματα του Ατλαντικού και το ότι δεν χαρακτηρίζεται από μεγάλο υψόμετρο. Το ευρωπαϊκό κλίμα χαρακτηρίζεται από τέσσερις τύπους: το κλίμα της περιοχής

²³ Ελληνική Μυθολογία και ΕΥΡΩΠΗ, Ηλεκτρονική Εγκυκλοπαίδεια – Βικιπαιδεία, <http://el.wikipedia.org/wiki/Ευρώπη>

²⁴ Ελληνική Μυθολογία και ΕΥΡΩΠΗ, Ηλεκτρονική Εγκυκλοπαίδεια – Βικιπαιδεία, <http://el.wikipedia.org/wiki/Ευρώπη>

προς τον Ατλαντικό, το ηπειρωτικό κλίμα (περιοχές της ανατολικής Ευρώπης), το αρκτικό κλίμα (σε ένα μικρό μέρος της βόρειας Ευρώπης) και το μεσογειακό κλίμα στη νότια Ευρώπη. Θα μπορούσε ακόμη να αναφερθεί και το κλίμα της κεντρικής Ευρώπης ως μεταβατικό ανάμεσα και στους τέσσερις τύπους κλίματος που αναφέρθηκαν (περιοχές της Τσεχίας, Σλοβακίας και Ουγγαρίας).

4.6 Φυλές, γλώσσες, θρησκείες ²⁵

Τελικά η Ευρώπη, από τις πιο παλιές εποχές μέχρι και σήμερα, αποτέλεσε το σταυροδρόμι από το οποίο πέρασαν, έμειναν ή και διασταυρώθηκαν διάφορες φυλές. Από τις διασταυρώσεις αυτές δημιουργήθηκαν τελικά και οι σημερινές φυλές των Ευρωπαίων που μπορούμε να τις χωρίσουμε στις παρακάτω ομάδες:

- την Μεσογειακή,
- την Αδριατική,
- την Αλπική,
- την Βαλτική,
- την Σκανδιναβική και
- την Λαπωνική

Έτσι η ευρωπαϊκή ήπειρος παρουσιάζει κυριολεκτικά ένα μωσαϊκό από φυλές. Καθεμιά από τις παρακάτω φυλές κατοικεί και σε μια ορισμένη περιοχή. Από την άποψη της γλώσσας επικρατέστερη είναι η ινδοευρωπαϊκή γλώσσα με τις τρεις βασικές γλωσσικές της ομάδες:

- την λατινική,
- την γερμανική και
- την σλαβική.

Υπάρχουν και μερικά υπολείμματα γλωσσών, που δεν ανήκουν σε καμιά από τις τρεις αυτές γλωσσικές ομάδες, όπως είναι η ελληνική, η ιλλυρική, η φιννοαλταϊκή και η βαλτική. Η χριστιανική αποτελεί τη βασικότερη θρησκεία των Ευρωπαίων με όλα τα γνωστά της δόγματα, όπως

²⁵ Ελληνική Μυθολογία και ΕΥΡΩΠΗ, Ηλεκτρονική Εγκυκλοπαίδεια – Βικιπαιδεία, <http://el.wikipedia.org/wiki/Ευρώπη>

- Ορθοδοξία,
- Καθολικισμός,
- Διαμαρτυρόμενοι κλπ.

Στην περιοχή της βαλκανικής χερσονήσου υπάρχουν ακόμη και μουσουλμανικές μειονότητες.

4.7 Παραγωγή – Οικονομία ²⁶

Πριν από μερικά χρόνια (μεταξύ του 1880-1910) η οικονομία της Ευρώπης κατείχε την πρώτη θέση στον κόσμο. Όμως μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο και την άνοδο της αμερικανικής οικονομίας, η ευρωπαϊκή έρχεται σε δεύτερη θέση. Ιδιαίτερα αισθητή ήταν η πτώση της οικονομίας στο διάστημα του μεσοπολέμου και στα πρώτα της χρόνια μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Σήμερα η οικονομία της Ευρώπης σαν σύνολο (και όχι χωρισμένη, ανάλογα με τον ιδεολογικοπολιτικό προσανατολισμό των κρατών της) αρχίζει και ανεβαίνει σημαντικά. Παρόλο όμως ότι η ευρωπαϊκή οικονομία δεν μπορεί και αυτήν τη στιγμή ακόμη να συγκριθεί με την αμερικανική, εξακολουθεί να ασκεί μεγάλο βάρος στην παγκόσμια οικονομία, ενώ σε μερικούς τομείς η συμβολή της είναι αποφασιστική.

Σήμερα η οικονομία της Ευρώπης βασίζεται τόσο πάνω στη γεωργία, όσο και στη βιομηχανία. Στη γεωργική παραγωγή σημαντική θέση κατέχει το σιτάρι, η σίκαλη, το κριθάρι, η βρώμη, ενώ η ποσότητα του καλαμποκιού και του ρυζιού είναι κάπως περιορισμένη. Σημαντική είναι και η καλλιέργεια της πατάτας, των ζαχαρότευτλων, του καπνού, του ηλιόσπορου, του βαμβακιού, του λαδιού και των εσπεριδοειδών. Τα δάση δίνουν μεγάλες ποσότητες ξυλείας, κυτταρίνης και χαρτοπολτού. Σημαντική είναι ακόμη και η κτηνοτροφική παραγωγή που βασίζεται κυρίως στην εκτροφή των βοοειδών και των χοιρινών, ενώ στις βαλκανικές χώρες βασίζεται κυρίως στην εκτροφή των αιγοπροβάτων. Χαρακτηριστικό της γεωργικής παραγωγής για μερικές από τις ευρωπαϊκές περιοχές είναι η μεγάλη απόδοση που έρχεται σαν αποτέλεσμα της εφαρμογής των ορθολογιστικών συστημάτων, της χρησιμοποίησης μηχανικών μέσων και χημικών λιπασμάτων. Γενικά η ευρωπαϊκή γεωργία μπορεί να χαρακτηριστεί ως η πιο προοδευμένη στον κόσμο.

²⁶ Ελληνική Μυθολογία και ΕΥΡΩΠΗ, Ηλεκτρονική Εγκυκλοπαίδεια – Βικιπαιδεία, <http://el.wikipedia.org/wiki/Ευρώπη>

Σε σχέση με τις άλλες ηπείρους, ο ορυκτός πλούτος της Ευρώπης δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι αξιόλογος. Στο μόνο ορυκτό, που διαθέτει επάρκεια, είναι το σιδηρομετάλλευμα. Από τα άλλα πρέπει να αναφερθούν τα άλατα του καλίου, το κάρβουνο, ο υδράργυρος, ο μαγνησίτης, το ουράνιο, ο μόλυβδος, ο βωξίτης, το βολφράμιο και τελευταίο το πετρέλαιο που υπάρχει στην περιοχή της Ρουμανίας, στη Βόρεια Θάλασσα, αλλά και στο Βόρειο Αιγαίο.

Σημαντική επίσης είναι η ενέργεια από τους υδροηλεκτρικούς, τους θερμοηλεκτρικούς και, τα τελευταία χρόνια, από τους πυρηνικούς σταθμούς. Η βιομηχανική παραγωγή είναι σημαντική. Σε όγκο παραγωγής σημαντική θέση κατέχει η Ρωσία, η Γερμανία, η Αγγλία και η Γαλλία. Αναπτυγμένοι είναι όλοι οι κλάδοι της βιομηχανικής παραγωγής. Υπολογίζεται ότι η Ευρώπη παράγει πάνω από το ένα τρίτο της παγκόσμιας βιομηχανικής παραγωγής. Σημαντικά αναπτυγμένο είναι και το συγκοινωνιακό δίκτυο. Στην Ευρώπη βρίσκεται πάνω από το ένα τρίτο των σιδηροδρομικών γραμμών του κόσμου. Εξίσου σημαντικά αναπτυγμένο είναι το οδικό δίκτυο, οι αεροσυγκοινωνίες και η ναυσιπλοΐα.

4.8 Ιστορία Πολιτισμός ²⁷

Από τα πολύ παλιά χρόνια η Ευρώπη αποτέλεσε το κέντρο, γύρω από το οποίο αναπτύχθηκαν οι διάφοροι πολιτισμοί. Πρώτος ευρωπαϊκός πολιτισμός θεωρείται ο ελληνικός. Στη συνέχεια αναπτύχθηκε ο ρωμαϊκός, για να δώσει τη θέση του στο χριστιανικό, που άνθισε στην εποχή της βυζαντινής αυτοκρατορίας. Ακολουθούν οι διάφορες επιδρομές των βαρβαρικών φυλών και η κατάληψη όλης της Δ. Ευρώπης, που βυθίζεται, σχεδόν τελείως, στο σκοτάδι. Οι φυλές αυτές αρχίζουν να δημιουργούν τα πρώτα οργανωμένα κράτη και να δέχονται την επίδραση του παλιού ρωμαϊκού πολιτισμού. Στη συνέχεια (στο 1241) εισβάλλουν οι Μογγόλοι, που περιορίζονται στο ανατολικό τμήμα και σώζεται, έτσι, η υπόλοιπη Ευρώπη από την καταστροφή. Με την ανακάλυψη της Αμερικής και των άλλων ηπείρων αρχίζει για την Ευρώπη μια νέα περίοδος, των ανακαλύψεων και της αποικιοκρατίας. Παράλληλα υπάρχει μια διόγκωση του ρόλου της Εκκλησίας στη ζωή και την οργάνωση των κρατών. Το αποτέλεσμα ήταν οι διάφοροι πόλεμοι και η Ιερά Εξέταση.

²⁷ Ελληνική Μυθολογία και ΕΥΡΩΠΗ, Ηλεκτρονική Εγκυκλοπαίδεια – Βικιπαιδεία, <http://el.wikipedia.org/wiki/Ευρώπη>

4.9 Ο τουρισμός συμβάλει ιδιαίτερα στην ανάπτυξη της ευρωπαϊκής οικονομίας

Ο Τουρισμός είναι ένας από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους κλάδους με ρυθμό ανάπτυξης που φθάνει το 5%, πολύ πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο και με συνεχή ανοδική πορεία τα τελευταία 15 χρόνια, που κατά πάσα πιθανότητα θα συνεχιστεί και στο μέλλον. Το 2001, περίπου 2 εκατομμύρια επιχειρήσεις δραστηριοποιούνταν στον τουριστικό τομέα, απασχολώντας περίπου 8 εκατομμύρια εργαζομένους. Οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις επαναπροσδιορίζουν τη δομή της τουριστικής βιομηχανίας στην Ευρώπη καθώς και τους ταξιδιωτικούς προορισμούς. Οι κοινωνικές εξελίξεις μεταβάλλουν τον τύπο των διακοπών που προτιμούν οι τουρίστες - σε γενικές γραμμές, μικρότερα σε διάρκεια αλλά πιο συχνά ταξίδια. Αυτή η τάση, σε συνδυασμό με τα τρομοκρατικά χτυπήματα στις ΗΠΑ -που κατέδειξαν πόσο εύθραυστη είναι η τουριστική βιομηχανία- οδηγεί τους τουρίστες να προτιμούν σχετικά κοντινούς προορισμούς. Αυτή η αλλαγή στις προτιμήσεις συνδυάζεται με τη μεγάλη ποικιλία που υπάρχει πλέον στα μέσα μεταφοράς για τις διακοπές, καθώς οι κρουαζιέρες, τα σιδηροδρομικά και αεροπορικά ταξίδια "σημείο-με-σημείο" έχουν αυξήσει σημαντικά τον επιβατικό τους όγκο. Επίσης, η νομισματική ένωση, που περικλείει ένα μεγάλο αριθμό ευρωπαϊκών χωρών, αναμένεται να ενισχύσει την ανάπτυξη του ευρωπαϊκού τουρισμού τα επόμενα χρόνια.

Η Ευρώπη αποτελεί τον κορυφαίο τουριστικό προορισμό στον κόσμο, προσελκύοντας περισσότερο από το 50% της σχετικής αγοράς. Ο αριθμός των αφίξεων είναι διπλάσιος από ό,τι στο μεγαλύτερο ανταγωνιστή της Γηραιάς ηπείρου, την Αμερική. Στην Ευρώπη βρίσκονται οι δύο κορυφαίοι προορισμοί στον κόσμο σε ό,τι αφορά τις αφίξεις, η Γαλλία και η Ισπανία. Από πλευράς εσόδων, η Ευρώπη κατέχει αξιοζήλευτη θέση, με τέσσερις από τους έξι κορυφαίους προορισμούς, και τζίρο πάνω από 100 δισεκατομμύρια ευρώ. Ιδιαίτερα σημαντικό επίσης για την ανάπτυξη του τουρισμού στην Ευρώπη είναι ότι περισσότεροι από το 60% των πολιτών της κάνουν διακοπές. Αξιοπρόσεκτη είναι και η αύξηση της τουριστικής κίνησης στις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου, με την Τουρκία να αποτελεί την

πρωταθλήτρια (+12%) και να ακολουθείται από την Κροατία (+12%) και τη Σλοβενία (+11%).²⁸

4.10 Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τουρισμού

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ταξιδίων (ETC), είναι ένας κερδοσκοπικός οργανισμός που έχει την έδρα της στις Βρυξέλλες. Τα μέλη της είναι από τις 39 εθνικές οργανώσεις τουρισμού (ΕΓΤ) της Ευρώπης, ο ρόλος των οποίων είναι η αγορά και η προώθηση του τουρισμού στην Ευρώπη εν γένει, καθώς και στις επιμέρους χώρες.

Η (ETC) αποσκοπεί στην βιομηχανία, δημόσια διοίκηση και το εκπαιδευτικό προσωπικό που ενδιαφέρεται για τον τουρισμό στην Ευρώπη. Καθώς και για επισκέπτες που αναζητούν ταξιδιωτικές-ειδικές πληροφορίες και ιδέες. Η (ETC) έχει ως σκοπό να προσανατολίζει και να ενημερώνει κάθε τουρίστα όσον αφορά την τοποθεσία που θέλει να επισκεφθεί .

Ο τουρισμός είναι αλληλένδετος με άλλες πολιτικές και εξελίξεις. Για το λόγο, η Επιτροπή θα εργαστεί για την ολοκλήρωση και τον συντονισμό των πολιτικών που επηρεάζουν τον τουρισμό, όπως τα δικαιώματα των επιβατών, την προστασία καταναλωτών και της εσωτερικής αγοράς για να δώσει μόνο μερικά παραδείγματα και να μεγιστοποιηθεί το δυναμικό τους για την ανάπτυξη του ευρωπαϊκού τουρισμού.²⁹

4.11 Ελλάδα: Ένας αγαπημένος Προορισμός

Η Ελλάδα προσφέρεται ως τόπος διακοπών για καλοκαιρινό, χειμερινό, καθώς και οικολογικό τουρισμό υψηλής ποιότητας.

Ο επισκέπτης μπορεί να κινηθεί σε διάφορα επίπεδα δραστηριοτήτων όπως επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, θαλασσινά μπάνια, επισκέψεις σε παρθένα ορεινά τοπία, παρατήρηση άγριας φύσης στα Εθνικά Πάρκα της χώρας, όπως επίσης και κάθε είδους ορεινές και θαλάσσιες δραστηριότητες (σπορ).

²⁸ Τουρισμός και Ευρώπη – Τουρισμός και Ευρωπαϊκή Οικονομία, Πρόγραμμα Δικτυωθείτε, http://www.go-online/ebusiness/specials/article.html?article_id=756

²⁹ European Travel Commission, <http://www.etc-corporate.org>

Τα παγκοσμίως γνωστά θερινά θέρετρα διακοπών της Ελλάδας των 13.700 χιλμ. βραβευμένων κρυστάλλινων ακτών γοητεύουν τον επισκέπτη με την ηρεμία του τοπίου, και την χαλάρωση που προσφέρει αυτή, ενώ ταυτόχρονα αποτελούν πόλο έλξης για πάνω από 14.000.000 τουρίστες κάθε χρόνο.

Τα Χιονοδρομικά Κέντρα της Ελλάδος και το πλούσιο σε βλάστηση ορεινό τοπίο αποτελούν πόλο έλξης για χιλιάδες αθλητές, ορειβάτες και επισκέπτες, κάθε χρόνο.

Είναι δύσκολο να βρούμε καινούρια νούμερα για τον τουρισμό στην Ελλάδα.

Σύμφωνα με το site του Ελληνικού Γραφείου Τουρισμού (GNTO) η Ελλάδα φτάνει στην 17η παγκόσμια θέση στο κατάλογο των τουριστικών προορισμών. Η Παγκόσμια Οργάνωση Τουρισμού (WTTC) τοποθετεί την Ελλάδα στην 8η θέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Κοιτάξτε κάτω το κατάλογο 2007 με τις 15 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

30

Πίνακας 2: Πίνακας Κατάταξης Τουριστικής Επισκεψιμότητας

ΘΕΣΗ	ΧΩΡΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ (ΣΕ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ)
1	ΓΑΛΛΙΑ	70,00
2	ΙΣΠΑΝΙΑ	47,70
3	ΙΤΑΛΙΑ	34,80
4	Μ. ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ	25,50
5	ΑΥΣΤΡΙΑ	17,30
6	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	16,50
7	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	11,30
8	ΕΛΛΑΔΑ	11,10
9	ΒΕΛΓΙΟ	6,20
10	ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ	6,20
11	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	6,10
12	ΔΑΝΙΑ	2,50
13	ΣΟΥΗΔΙΑ	2,50
14	ΦΙΛΑΝΔΙΑ	1,80
15	ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟΥ	0,50
ΣΥΝΟΛΟ		260

Πηγή: Παγκόσμια Οργάνωση Τουρισμού (WTTC) – 2007

³⁰ Ελληνικό Γραφείο Τουρισμού GNTO, Ο Τουρισμός στην Ελλάδα, <http://eurogreece.net/dossiers/1002/gr/statistiki.html>

Βιβλιογραφία 4^{ου} Κεφαλαίου

- European Travel Commission, <http://www.etc-corporate.org>
- Ελληνικό Γραφείο Τουρισμού GNTO, Ο Τουρισμός στην Ελλάδα, <http://www.eurogreece.net/dossiers/1002/gr/statistiki.html>
- Ηλεκτρονική Εγκυκλοπαίδεια – Βικιπαίδεια, Ελληνική Μυθολογία και ΕΥΡΩΠΗ, <http://el.wikipedia.org/wiki/Ευρώπη>
- Πρόγραμμα Δικτυωθείτε, Τουρισμός και Ευρώπη-Τουρισμός και Ευρωπαϊκή Οικονομία, http://www.go-online/ebusiness/specials/article.html?article_id=756

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΑΦΙΞΕΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΑΠΟ ΕΥΡΩΠΗ

Στο κεφάλαιο αυτό θα προσπαθήσουμε να κάνουμε προβλέψεις για το διάστημα 12/06-05/07 για το πώς αναμένονται να εξελιχθούν οι αφίξεις τουριστών από Ευρώπη. Η διαδικασία αυτή επιτυγχάνεται με τη βοήθεια του στατιστικού πακέτου Statgraphics 5.1 και τη χρήση ανάλυσης χρονοσειρών.

5.1. Χρονοσειρές και Ανάλυση Χρονοσειρών

Σε αρκετές περιπτώσεις ο αντικειμενικός σκοπός της στατιστικής μελέτης μιας μεταβλητής είναι η περιγραφή της μεταβλητής αυτής διαχρονικά και στη συνέχεια η πρόβλεψη της μελλοντικής διαμόρφωσης της, η οποία θα βασίζεται στη συμπεριφορά της κατά το παρελθόν.

Οι αντικειμενικοί σκοποί της διαχρονικής ανάλυσης μιας μεταβλητής είναι:

- Η συνοπτική περιγραφή της μέχρι τώρα διαχρονικής εξέλιξης της μέσω κάποιου προκρινόμενου υποδείγματος.
- Η πρόβλεψη της μελλοντικής συμπεριφοράς της.

Για να είναι έγκυρες (valid) οι προβλέψεις θα πρέπει να είναι παρόμοιες οι συνθήκες που επηρεάζουν τις τιμές αυτής της μεταβλητής στο διάστημα λήψης δεδομένων και στο αντίστοιχο διάστημα πρόβλεψης. Αυτή η μεταβλητή ονομάζεται χρονοσειρά. Συνεπώς, ως χρονοσειρά ορίζεται μια ακολουθία εμπειρικών δεδομένων ή τιμών μιας μεταβλητής Y οι οποίες λαμβάνονται σε προκαθορισμένα χρονικά σημεία που ισαπέχουν ή αναφέρονται σε διαδοχικές ταυτόσημες χρονικές περιόδους.

Χρονικό Πλαίσιο και Προβλέψεις

Οι προβλέψεις αναφέρονται σε μελλοντικές καταστάσεις. Επομένως, ο χρόνος αποτελεί άμεσο και σημαντικό παράγοντα. Κάθε πρόβλεψη αναφέρεται σε κάποια συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Το μήκος του διαστήματος μεταξύ της χρονικής στιγμής κατά την οποία γίνεται η πρόβλεψη και της χρονικής στιγμής στην οποία αναφέρεται η πρόβλεψη ονομάζεται χρονικό πλαίσιο (time frame) της πρόβλεψης. Τα χρονικά πλαίσια των προβλέψεων μπορούν εν γένει να ταξινομηθούν ανάλογα με το μήκος τους ως εξής:

- **Άμεσα (immediate) χρονικά πλαίσια:** Μήκος μικρότερο από ένα μήνα.
- **Βραχυπρόθεσμα (short-term) χρονικά πλαίσια:** Μήκος μεταξύ ενός και τριών μηνών.
- **Μεσοπρόθεσμα (medium-term) χρονικά πλαίσια:** Μήκος μεταξύ τριών μηνών και δύο ετών.
- **Μακροπρόθεσμα (long-term) χρονικά πλαίσια:** Μήκος μεγαλύτερο από δύο έτη.

Οι προβλέψεις στηρίζονται, πάνω σε πληροφορίες οι οποίες περιέχονται σε ιστορικά δεδομένα (historical data), δηλαδή δεδομένα που αναφέρονται στο ιστορικό της συμπεριφοράς της μεταβλητής στο παρελθόν. Η βασική υπόθεση που κάνει ο ερευνητής όταν χρησιμοποιεί ιστορικά δεδομένα είναι ότι υπάρχει κάποιο σχήμα ή κάποια σχήματα συμπεριφοράς, τα οποία μπορούν να αναγνωρισθούν και να προβληθούν στο μέλλον, ώστε να οδηγήσουν σε προβλέψεις. Η υπόθεση αυτή είναι γνωστή ως υπόθεση συνέπειας (assumption of consistency).

Το κλειδί για μια καλή πρόβλεψη είναι η κατάλληλη επιλογή της τεχνικής που θα χρησιμοποιηθεί για τη συγκεκριμένη μορφή συμπεριφοράς των δεδομένων και για το χρονικό πλαίσιο (χρονικό ορίζοντα) της πρόβλεψης. Υπάρχουν τέσσερις βασικές μορφές σχημάτων συμπεριφοράς των δεδομένων: σχήματα συμπεριφοράς οφειλόμενα στην ύπαρξη τάσης (trend patterns), εποχικά σχήματα συμπεριφοράς (seasonal patterns), κυκλικά σχήματα συμπεριφοράς (cyclical patterns) και άρρυθμα ή μη κανονικά σχήματα συμπεριφοράς (irregular patterns).

Όλες οι προβλέψεις ενέχουν κάποιο επίπεδο αβεβαιότητας. Λόγω ακριβώς αυτής της αβεβαιότητας είναι αναγκαίο να κάνουμε υποθέσεις ή κρίσεις γύρω από τις σχετικές συνθήκες στο μέλλον, και επομένως, πρέπει να αναμένεται κάποιο σφάλμα στην πρόβλεψη. Κατά συνέπεια, το άρρυθμο σχήμα συμπεριφοράς πρέπει να περιλαμβάνεται σε όλες τις προβλέψεις. Είναι προφανές, ότι το μέγεθος του άρρυθμου στοιχείου επηρεάζει σημαντικά την προβλεπτική ικανότητα. Αν το άρρυθμο στοιχείο αποτελεί ένα μεγάλο ποσοστό της συμπεριφοράς των δεδομένων, τότε στην ουσία, οι τιμές της μεταβλητής δεν είναι δυνατόν να προβλεφθούν. Από το άλλο μέρος, αν το άρρυθμο στοιχείο είναι μικρό και είναι δυνατός ο προσδιορισμός των αποτελεσμάτων της τάσης και των εποχικών και κυκλικών σχημάτων, τότε θα είναι δυνατή μια ικανοποιητικά ακριβής πρόβλεψη.

Βασικές Συνιστώσες Χρονοσειράς

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η μελέτη της διαχρονικής εξέλιξης μιας μεταβλητής φανερώνει κατά κανόνα ότι οι όροι της αντίστοιχης χρονοσειράς παρουσιάζουν γενικά ένα ή περισσότερα από τα παρακάτω χαρακτηριστικά γνωρίσματα:

- Τάση αυξητική ή μειωτική που κατά βάση είναι μακροχρόνια.
- Εποχικότητα με κατά βάση βραχυχρόνιες περιοδικές κυμάνσεις.
- Κυκλικότητα με κατά βάση μακροχρόνιες μη περιοδικές κυμάνσεις.
- Άρρυθμες μεταβολές.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά ονομάζονται κύριες συνιστώσες μιας χρονοσειράς. Αναλυτικά:

- **Τάση (T)**: Εννοούμε κατά βάση την ιδιότητα την οποία παρουσιάζουν πολλές φορές οι όροι μιας χρονοσειράς, όταν εξετάζονται για μια μακρά (λίγο ή πολύ) χρονική περίοδο, να μεταβάλλονται γενικά προς την ίδια κατεύθυνση (αυξητικά ή πτωτικά). Δηλαδή, την ανοδική ή καθοδική πορεία την οποία παρουσιάζει μακροχρόνια το αντίστοιχο διάγραμμα της χρονοσειράς.
- **Εποχικότητα (S)**: Εκτός από τη μακροχρόνια τάση, οι όροι μιας χρονοσειράς παρουσιάζουν πολλές φορές και ορισμένες άλλες κυμάνσεις, οι σημαντικότερες από τις οποίες είναι εκείνες, οι οποίες εμφανίζουν κάποια περιοδικότητα, συμβαίνει δηλαδή να επαναλαμβάνονται συστηματικά και σε τακτά χρονικά διαστήματα. Εάν, αυτά τα τακτά χρονικά διαστήματα ισούνται με έτη τότε λέμε ότι η περίοδος είναι το ένα έτος και τότε οι κυμάνσεις ονομάζονται εποχικές με ετήσια περίοδο. Γενικά μια χρονοσειρά λέμε ότι έχει εποχικότητα όταν σε σταθερή περίοδο εμφανίζει παρόμοια συμπεριφορά ως προς τις μεταβολές των τιμών της.
- **Κυκλικότητα (C)**: Εάν η περίοδος είναι πολύ μεγάλη και όχι σταθερή, τότε οι κυμάνσεις ονομάζονται κυκλικές. Γενικά μια χρονοσειρά λέμε ότι έχει κυκλικότητα όταν σε μη σταθερή περίοδο εμφανίζει παρόμοια συμπεριφορά ως προς τις μεταβολές των τιμών της.
- **Άρρυθμες Μεταβολές (R)**: Στην τυχόν υπάρχουσα μακροχρόνια τάση και στις παραπάνω περιοδικές κινήσεις, οι όροι μιας χρονοσειράς ή το αντίστοιχο γράφημα χρονοσειράς παρουσιάζουν συνήθως και ορισμένες άλλες

απότομες μεταβολές οι οποίες δεν παρουσιάζουν καμία κανονικότητα ή ρυθμό και για τον λόγο αυτό καλούνται ακανόνιστες ή άρρυθμες μεταβολές. Οι άρρυθμες μεταβολές διακρίνονται σε δύο κυρίως κατηγορίες, στις συμπτωματικές μεταβολές και στις τυχαίες μεταβολές.

Μοντέλα Σύνδεσης των Συνιστωσών μιας Χρονοσειράς

Η στρατηγική, η οποία ακολουθείται για τη λήψη προβλέψεων, είναι να αναγνωρισθεί το υπαινισσόμενο σχήμα συμπεριφοράς και να προβληθεί στο μέλλον, με την προϋπόθεση, βέβαια ότι το υπαινισσόμενο πρότυπο συμπεριφοράς της χρονοσειράς στο παρελθόν θα εξακολουθεί να ισχύει και στο μέλλον. Στην πράξη υποτίθεται κατά κανόνα ότι η μακροχρόνια τάση, οι εποχικές κυμάνσεις, οι κυκλικές κυμάνσεις και οι τυχόν τυχαίες μεταβολές είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους και ενεργούν προσθετικά. Έτσι, δύο υποδείγματα τα οποία χρησιμοποιούνται είναι:

- **Το αθροιστικό υπόδειγμα:** $Y_t = T_t + S_t + C_t + R_t$; όπου η τιμή Y_t της χρονοσειράς που μελετάται εκφράζεται στη χρονική στιγμή t ως το άθροισμα των κυρίων συνιστωσών.
- **Το πολλαπλασιαστικό υπόδειγμα:** $Y_t = T_t * S_t * C_t * R_t$ το οποίο μετασχηματίζεται σε $\log Y_t = \log T_t + \log S_t + \log C_t + \log R_t$; όπου η τιμή Y_t εκφράζεται στη χρονική στιγμή t ως το άθροισμα των λογαρίθμων των κυρίων συνιστωσών.

Υπάρχουν επίσης και τα λεγόμενα μικτά μοντέλα.

Η Μεθοδολογία της Κλασικής Ανάλυσης Χρονοσειρών

Η απομόνωση και κατόπιν η διερεύνηση των παραπάνω συνιστωσών και ειδικότερα ο ποσοτικός προσδιορισμός και η αξιολόγηση κάθε μιας από αυτές και η αξιοποίηση των σχετικών συμπερασμάτων αποτελούν το κυρίως αντικείμενο της λεγόμενης κλασικής ανάλυσης των χρονολογικών σειρών. Η διαδικασία αυτή εξαρτάται από τον τρόπο σύνδεσης των συνιστωσών και αναφέρεται ως «κλασική ανάλυση χρονοσειρών». Για την ανάλυση μιας χρονοσειράς με την κλασική μεθοδολογία ακολουθείται κατά κανόνα η παρακάτω διαδικασία:

- Προσδιορίζεται η Μακροχρόνια Τάση.

- Προσδιορίζεται η Εποχικότητα.
- Απαλείφονται οι Εποχικές Κυμάνσεις.
- Απαλείφεται η Μακροχρόνια Τάση.
- Προσδιορίζονται οι Κυκλικές κυμάνσεις.
- Απαλείφονται οι Κυκλικές Κυμάνσεις.

Το αποτέλεσμα της παραπάνω διαδικασίας είναι η αποσύνθεση της χρονοσειράς. Δηλαδή, κάθε χρονική στιγμή θα γνωρίζουμε, ανάλογα με το μοντέλο σύνδεσης, ποιο είναι το επίπεδο κάθε συνιστώσας και ποια η συνεισφορά του στην τιμή της χρονοσειράς.

Οι κυριότερες μέθοδοι της κλασικής ανάλυσης των χρονολογικών σειρών είναι οι ακόλουθες:

- **Μέθοδοι προσδιορισμού της μακροχρόνιας τάσης:** Η μακροχρόνια τάση μιας χρονολογικής σειράς προσδιορίζεται και γενικότερα περιγράφεται και διερευνάται στην πράξη με τις παρακάτω μεθόδους: α) Με την προσαρμογή μιας κατάλληλης εξίσωσης τάσης και β) Με τον υπολογισμό ορισμένων ποσοτικών εκφράσεων γνωστών ως κινητών μέσων.
- **Μέθοδοι προσδιορισμού της εποχικότητας:** Η εποχικότητα μιας χρονολογικής σειράς προσδιορίζεται και γενικότερα περιγράφεται και διερευνάται στην πράξη με τις παρακάτω μεθόδους: α) Μέθοδος των ποσοστών ως προς το μηνιαίο μέσο, β) Μέθοδος των ποσοστών ως προς τη μηνιαία τάση, γ) Μέθοδος των ποσοστών ως προς το μηνιαίο κινητό μέσο.
- **Μέθοδοι προσδιορισμού της κυκλικότητας:** Η κυκλικότητα μιας χρονολογικής σειράς προσδιορίζεται, περιγράφεται και διερευνάται στην πράξη με την ακόλουθη μεθοδολογία: 1) Απαλείφουμε την Εποχικότητα, 2) Απαλείφουμε τη Μακροχρόνια Τάση, 3) Υπολογίζουμε εκ νέου κινητούς μέσους απαλείφοντας τους άρρυθμους παράγοντες, 4) Υπολογίζουμε δείκτες κυκλικότητας.

5.2. Προβλέψεις – Ανάλυση χρονοσειρών

Τα δεδομένα της ανάλυσής μας προέρχονται από την ΕΣΥΕ και αφορούν μηνιαίες αφίξεις ευρωπαϊών τουριστών στην Ελλάδα για την περίοδο του Ιανουαρίου 2002 μέχρι τον Δεκέμβριο του 2006.

Ακολουθεί η ανάλυση με αναφορές στα σημαντικότερα σημεία των αποτελεσμάτων.

Σύγκριση Υποψήφιων Υποδειγμάτων

(D) Quadratic trend = $2,18523E7 + -66618,7 t + 51,8446 t^2$

(E) Exponential trend = $\exp(11,4522 + 0,00246445 t)$

(F) S-curve trend = $\exp(14,6484 + -1035,53 / t)$

(H) Simple exponential smoothing with $\alpha = 0,2571$

(I) Brown's linear exp. smoothing with $\alpha = 0,0124$

(J) Holt's linear exp. smoothing with $\alpha = 0,2413$ and $\beta = 0,052$

(L) Winter's exp. smoothing with $\alpha = 0,1748$, $\beta = 0,062$, $\gamma = 0,4462$

Πίνακας 3: Εκτιμώμενα Μέτρα-Κριτήρια

Model	RMSE	MAE	MAPE	ME	MPE	AIC
(D)	27639,1	17482,9	5,47087	766,896	-0,528834	20,9285
(E)	35508,2	21886,8	6,08272	2361,56	-0,3068	21,3957
(F)	36014,0	22128,1	6,11597	2400,02	-0,309727	21,424
(H)	24506,4	15157,9	5,30011	4597,09	0,513108	20,6202
(I)	53943,1	30077,7	7,35454	13167,1	1,49743	22,1982
(J)	23803,8	14871,6	5,36751	124,53	-0,349894	20,5959
(L)	42745,8	31596,6	11,755	-5230,09	-6,63306	21,4277

Πίνακας 4: Έλεγχος Καταλοίπων

Model	RMSE	RUNS	RUNM	AUTO	MEAN	VAR
(D)	27639,1	OK	OK	*	OK	OK
(E)	35508,2	OK	*	**	OK	OK
(F)	36014,0	OK	*	**	OK	OK
(H)	24506,4	OK	OK	OK	OK	OK
(I)	53943,1	OK	*	***	***	OK
(J)	23803,8	OK	OK	OK	OK	OK
(L)	42745,8	*	*	***	**	OK

Key:

RMSE = Root Mean Squared Error

RUNS = Test for excessive runs up and down

RUNM = Test for excessive runs above and below median

AUTO = Box-Pierce test for excessive autocorrelation

MEAN = Test for difference in mean 1st half to 2nd half

VAR = Test for difference in variance 1st half to 2nd half

OK = not significant ($p \geq 0,05$)

* = marginally significant ($0,01 < p \leq 0,05$)

** = significant ($0,001 < p \leq 0,01$)

*** = highly significant ($p \leq 0,001$)

Παρατηρήσεις

Ο πίνακας αυτός συγκρίνει τα αποτελέσματα της εφαρμογής διαφορετικών υποδειγμάτων στα δεδομένα. Η χαμηλότερη τιμή του κριτηρίου πληροφορίας του Akaike (AIC) αντιστοιχεί στο υπόδειγμα γραμμικής εκθετικής εξομάλυνσης τους Holt με $\alpha = 0,2413$ και $\beta = 0,052$ το οποίο και χρησιμοποιήθηκε για την εκτέλεση των προβλέψεων.

Επίσης ο Πίνακας 4 παρουσιάζει τα αποτελέσματα από 5 ελέγχους που έγιναν στα κατάλοιπα για να προσδιοριστεί εάν κάθε υπόδειγμα είναι κατάλληλο για τα δεδομένα. Το OK σημαίνει ότι το υπόδειγμα περνάει τον έλεγχο. Ένα * σημαίνει ότι αποτυγχάνει στο 95% επίπεδο εμπιστοσύνης. Δύο αστεράκια σημαίνει ότι αποτυγχάνει στο 99% επίπεδο εμπιστοσύνης. Τρία * σημαίνει ότι αποτυγχάνει στο 99,9% επίπεδο εμπιστοσύνης. Το υπόδειγμα γραμμικής εκθετικής εξομάλυνσης του Holt με $\alpha = 0,2413$ και $\beta = 0,052$ που επιλέχθηκε στη συγκεκριμένη περίπτωση, περνάει και τους 5 ελέγχους. Εφόσον κανένας έλεγχος δεν είναι στατιστικά σημαντικότερος στο 95% ή υψηλότερο επίπεδο εμπιστοσύνης, το υπόδειγμα αυτό μπορεί να θεωρηθεί κατάλληλο για τα συγκεκριμένα δεδομένα. Στα παρακάτω διαγράμματα παρουσιάζονται οι αυτοσυσχετίσεις (Διάγραμμα 2) και οι μερικές αυτοσυσχετίσεις (Διάγραμμα 3) των καταλοίπων των τιμών με βάση το προκρινόμενο υπόδειγμα γραμμικής εκθετικής εξομάλυνσης τους Holt με $\alpha = 0,2413$ και $\beta = 0,052$ που δείχνουν μια σχετικά καλή συμπεριφορά.

Το υπόδειγμα του Holt (εκθετική εξομάλυνση με προσαρμογή στην τάση – exponential smoothing adjusted for trend) χρησιμοποιείται όταν υπάρχει τάση στις παρατηρήσεις. Έχει δύο παραμέτρους εξομάλυνσης, την παράμετρο α για την εξομάλυνση των τιμών της χρονοσειράς και την παράμετρο β για την εξομάλυνση της τάσης.³¹

Η εφαρμογή του υποδείγματος Holt ακολουθεί τα εξής βήματα:

- Γίνεται εξομάλυνση των τιμών της χρονοσειράς με την ακόλουθη σχέση:

$$A_t = \alpha Y_t + (1 - \alpha)(A_{t-1} + T_{t-1})$$

Όπου α είναι η σταθερά για την εξομάλυνση των τιμών της χρονοσειράς, για $0 \leq \alpha \leq 1$, A_t οι εξομαλυνθείσες τιμές της χρονοσειράς, για $t=2, 3, \dots, n$, ενώ για $t=1$ ορίζεται ως αρχική συνθήκη $A_1 = Y_1$.

- Γίνεται εξομάλυνση της τάσης ως εξής:

$$T_t = \beta(A_t - A_{t-1}) + (1 - \beta)T_{t-1}$$

Όπου β , για $0 \leq \beta \leq 1$, είναι η σταθερά για την εξομάλυνση της τάσης, T_t οι εξομαλυνθείσες τιμές της τάσης, για $t=2, 3, \dots, n$, ενώ για $t=1$ ορίζεται ως αρχική συνθήκη $T_1 = 0$.

- Η πρόβλεψη για την μελλοντική περίοδο:

$$\bar{Y}_{t+h} = A_t + hT_t$$

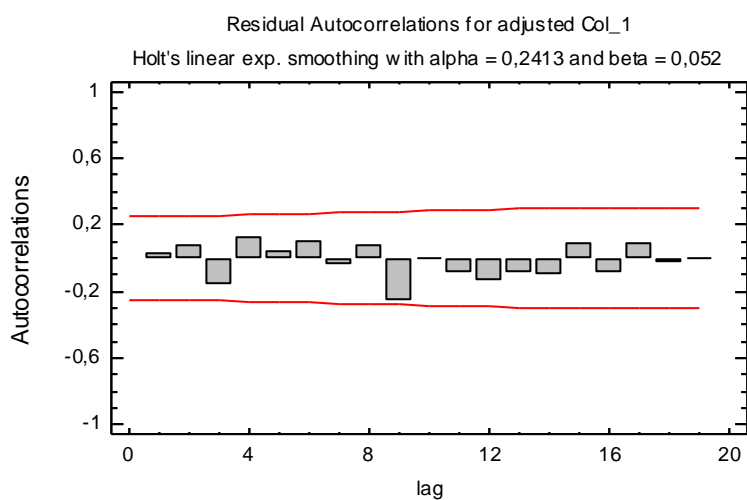
Όπου $h=1, 2, 3, \dots$

Οι άριστες τιμές των παραμέτρων α και β για μία συγκεκριμένη χρονοσειρά προκύπτουν από την ελαχιστοποίηση της τιμής του κριτηρίου MSE ή κάποιου άλλου κριτηρίου εφαρμόζοντας το υπόδειγμα για όλους τους δυνατούς συνδυασμούς τιμών α και β .³²

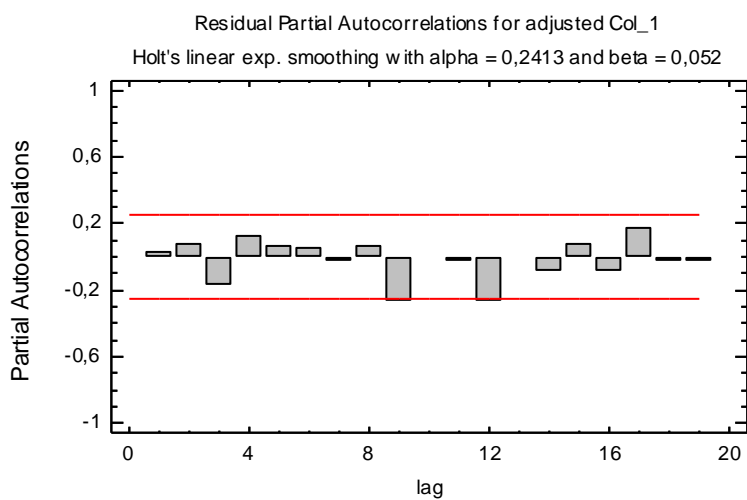
³¹ Makridakis S., Wheelwright S., Hyndman R., Forecasting: Methods and Applications, John Wiley & Sons, 1998, p. 158-161.

³² Αγιακλόγλου Χ., Οικονόμου Γ., Μέθοδοι Προβλέψεων και Ανάλυσης Δεδομένων, Εκδόσεις Γ. Μπένου, 2002, σελ. 236-237.

Διάγραμμα 2: Αυτοσυσχέτιση Καταλοίπων

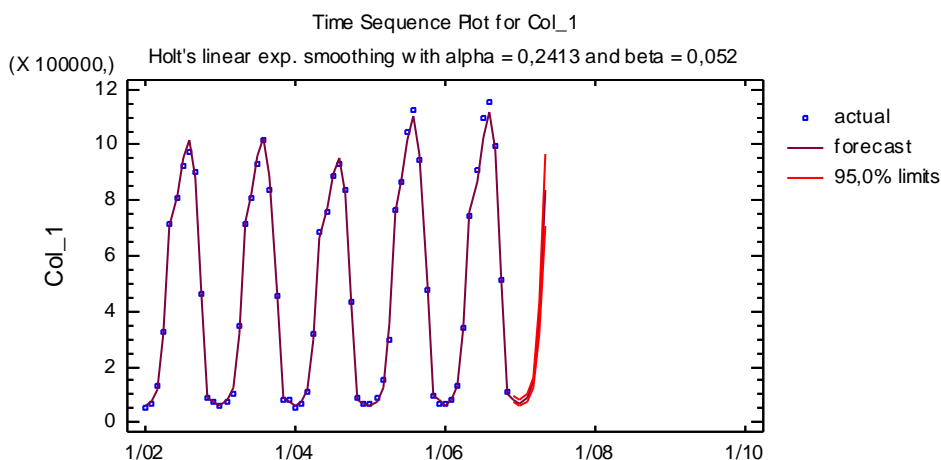

Διάγραμμα 3

Στο Διάγραμμα 4 απεικονίζονται οι αφίξεις τουριστών από Ευρώπη από τον Ιανουάριο του 2002 έως τον Νοέμβριο του 2006 και επίσης οι προβλέψεις με 95% διαστήματα εμπιστοσύνης από τον Δεκέμβριο του 2006 έως τον Μάιο του 2007.

Διάγραμμα 4: Αφίξεις και Προβλέψεις Αφίξεων

Διαπιστώνουμε ότι οι αφίξεις από Ευρώπη παρουσιάζονται σχετικά σταθερές καθ' όλη την διάρκεια της περιόδου εκτός από τους καλοκαιρινούς μήνες γεγονός που θα μπορούσε να οφείλεται στο ότι η Ελλάδα για τους Ευρωπαίους αποτελεί ένα από τα καλύτερα καλοκαιρινά θέρετρα μια που ένα από τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της είναι ότι διαθέτει ίσως τις ωραιότερες παραλίες και τα πιο κοσμοπολίτικα νησιά της Ευρωπαϊκής Ηπείρου.

Πίνακας 5: Προβλέψεις συνολικών αφίξεων Ευρωπαίων Τουριστών στην Ελλάδα

Υπόδειγμα: Γραμμικής εκθετικής εξομάλυνσης τους Holt με $\alpha = 0,2413$ και $\beta = 0,052$

Περίοδος	Δεδομένα	Πρόβλεψη	Κατάλοιπα
1/02	55236,0	58342,2	-3106,19
2/02	70083,0	74334,1	-4251,05
3/02	135317,	115725,	19591,9
4/02	324041,	317349,	6691,6
5/02	716848,	708247,	8601,26
6/02	812099,	817160,	-5060,53
7/02	924003,	955947,	-31944,1
8/02	976188,	1,01836E6	-42167,1
9/02	900116,	880915,	19201,5
10/02	466717,	462577,	4140,05
11/02	91035,0	91356,9	-321,861
12/02	77355,0	73510,1	3844,93
1/03	58852,0	62763,8	-3911,83
2/03	77757,0	79841,9	-2084,93
3/03	106377,	125373,	-18995,7
4/03	351230,	317367,	33863,4

5/03	714675,	721614,	-6938,74
6/03	807490,	826619,	-19129,0
7/03	928686,	961006,	-32320,4
8/03	1,01682E6	1,02151E6	-4694,88
9/03	840750,	890064,	-49314,2
10/03	456208,	457527,	-1319,0
11/03	83772,0	89856,7	-6084,73
12/03	78701,0	70933,0	7768,0
1/04	49833,0	61219,7	-11386,7
2/04	66078,0	75188,9	-9110,87
3/04	110083,	114694,	-4610,84
4/04	320191,	297143,	23048,5
5/04	688841,	667938,	20903,2
6/04	761780,	769580,	-7799,97
7/04	890070,	894026,	-3956,46
8/04	932376,	953679,	-21303,0
9/04	837331,	824281,	13050,0
10/04	433290,	429847,	3442,9
11/04	89354,0	84409,5	4944,55
12/04	66613,0	68616,3	-2003,27
1/05	67909,0	57125,1	10783,9
2/05	91448,0	76939,4	14508,6
3/05	156200,	127102,	29097,7
4/05	299680,	353904,	-54223,9
5/05	763501,	756408,	7092,67
6/05	869595,	871700,	-2105,11
7/05	1,04347E6	1,02021E6	23262,9
8/05	1,12645E6	1,10187E6	24580,8
9/05	945317,	968840,	-23523,3
10/05	475769,	503308,	-27539,4
11/05	95780,0	97841,8	-2061,77
12/05	65820,0	78350,2	-12530,2
1/06	68303,0	63317,7	4985,31
2/06	81938,0	83212,3	-1274,32
3/06	130357,	130840,	-482,706
4/06	342700,	343641,	-941,274
5/06	746346,	760644,	-14297,9
6/06	906776,	868620,	38156,4
7/06	1,09767E6	1,02618E6	71495,1
8/06	1,15247E6	1,11945E6	33013,3
9/06	993375,	984922,	8453,39
10/06	511136,	515381,	-4244,61
11/06	109176,	101311,	7865,22

Πίνακας 6: Προβλέψεις συνολικών αφίξεων Ευρωπαίων τουριστών στην Ελλάδα 2007

Περίοδος	Πρόβλεψη	Ελάχιστο 95,0% Όριο	Μέγιστο 95,0% Όριο
12/06	83150,5	71919,7	94381,3
1/07	70096,4	60374,1	79818,6
2/07	90578,5	77663,8	103493,
3/07	143251,	122236,	164267,
4/07	377379,	320374,	434383,
5/07	837673,	707313,	968034,

Όσον αφορά τις προβλέψεις που απεικονίζονται στον Πίνακα 6 παρατηρούμε μια αυξητική τάση των αφίξεων των ευρωπαίων τουριστών στην Ελλάδα το παραπάνω διάστημα πράγμα που επιβεβαιώθηκε από τις πραγματικές αφίξεις που έγιναν το συγκεκριμένο διάστημα.

Βιβλιογραφία 5^{ου} Κεφαλαίου

- Azcel A., Complete Business Statistics, 5th Edition, McGraw Hill, 2002.
- Makrides S., Wheelwright S., Hyndman R., Forecasting: Methods and Applications, John Wiley & Sons, 1998.
- Αγιακλόγλου Χ., Οικονόμου Γ., Μέθοδοι Προβλέψεων και Ανάλυσης Αποφάσεων, Εκδόσεις Γ. Μπένου, Αθήνα, 2002.
- Σφακιανάκης Μ., Υπολογιστική Στατιστική, 1η Έκδοση, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 1999.
- Χαλικιάς Ι., Μέθοδοι Ανάλυσης για Επιχειρηματικές Αποφάσεις, 1η Έκδοση, Εκδόσεις Rosili, 2001.
- Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος (Ε.Σ.Υ.Ε.), <http://www.statistics.gr>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ

6.1 Συμπεράσματα - Προτάσεις

Από την ανάλυση του τουριστικού φαινομένου που προηγήθηκε είναι ολοφάνερο ότι ο τουρισμός μπορεί να καταστεί σημαντικός κλάδος οικονομικής δραστηριότητας.

Για να γίνει όμως αυτό πρέπει να πληρούνται κάποιες προϋποθέσεις:

- Δεν μπορεί να αναπτυχθεί μονόπλευρα χωρίς την ταυτόχρονη αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη και των άλλων κλάδων οικονομικής δραστηριότητας των οικονομιών τους.
- Δεν μπορεί να αναπτυχθεί χωρίς να υπάρχει στοιχειώδης τουριστική υποδομή και ανωδομή καθώς επίσης και ύπαρξη τόσο τουριστικών πόρων όσο και φυσικών πόρων.
- Δεν πρέπει η τουριστική ανάπτυξη να επιχειρείται χωρίς να βασίζεται αυτή σε μια ρεαλιστική τουριστική πολιτική και κυρίως χωρίς να είναι προγραμματισμένη.
- Δεν μπορεί να αναπτυχθεί χωρίς την ύπαρξη ενός κατάλληλα εκπαιδευμένου και καταρτισμένου ανθρώπινου δυναμικού, αφού αποτελεί κατ'εξοχήν κλάδο οικονομικής δραστηριότητας έντασης εργασίας.
- Δεν μπορεί να μην αναφερθούν οι αρνητικές οικονομικές και κοινωνικοπολιτικές και πολιτισμικές συνέπειες από τις αφίξεις Ευρωπαίων τουριστών στην Ελλάδα. Είναι δυνατόν να δημιουργήσει κοινωνικά προβλήματα, να υποβαθμίσει το πολιτισμικό και φυσικό περιβάλλον, να κλονίσει την παραδοσιακή δομή της οικογένειας και τέλος να συμβάλει στην εξάπλωση πιθανών ασθενειών.
- Δεν μπορεί να μην αναφερθεί ότι στον χώρο του τουρισμού παρατηρούνται πολλά προβλήματα φοροδιαφυγής. Πρέπει να τονιστεί επίσης ότι είναι ευάλωτος σε οικονομικές και πολιτικές αλλαγές.
- Δεν μπορεί να μην αναφερθεί ότι η οικονομική κρίση επηρεάζει τα κίνητρα των τουριστών ώστε να επιλέξουν την χώρα την οποία θα επισκεφθούν.
- Οι προβλέψεις για τις αφίξεις ευρωπαίων τουριστών αυξήθηκαν κατά την διάρκεια από τον Δεκέμβριο του 2006 έως τον Μάιο του 2007 γεγονός που δείχνει ότι η Ελλάδα αποτελεί σημαντικό πόλο έλξης και κατά τους χειμερινούς και τους ανοιξιάτικους μήνες. Οι λόγοι είναι πολλοί οι οποίοι παρακινούν τους

τουρίστες να επισκεφθούν την Ελλάδα αυτούς τους μήνες όπως η ιστορία της, ο πολιτισμός της και τέλος η απaráμιλλη φιλοξενία της.

- Συνεπώς η ανάπτυξη του τουρισμού κάτω από προϋποθέσεις μπορεί να επιτευχθεί εύκολα και να επιτελέσει χρήσιμο εργαλείο στην προσπάθεια των χωρών να μεγεθύνουν και να αναπτύξουν την οικονομία τους.

Ο τουρισμός αποτελεί για την Ελλάδα βασική πηγή εισροής κεφαλαίων από το εξωτερικό, αλλά και πηγή εισοδήματος για εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες, και έχουμε την πολυτέλεια να αποτελούμε κομμάτι μιας χώρας, η οποία αποτελεί πόλο έλξης για κάθε είδους τουρίστα. Αποτελεί πράγματι μοναδικό και αξιόλογο αντικείμενο έρευνας όλων εκείνων των λόγων που μας καθιστούν πρώτη σαν χώρα από άποψη επισκεψιμότητας στην προτίμηση τόσων άλλων χωρών.

Οι σύγχρονες τάσεις στον τουρισμό υποδεικνύουν την ανάγκη διαφοροποίησης και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος μέσω της αξιοποίησης των μοναδικών πολιτιστικών και περιβαλλοντικών πόρων που διαθέτει κάθε περιοχή. Δυστυχώς στην χώρα μας το τουριστικό προϊόν είναι μαζικό και αδιαφοροποίητο. Ωστόσο, υπάρχουν δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όμως οι μέχρι σήμερα προσπάθειες ήταν αποσπασματικές με πενιχρά αποτελέσματα.

Η έννοια της ποιότητας πρέπει να μας προβληματίζει σοβαρά. Το ζητούμενο δεν είναι πλέον η αύξηση των αφίξεων αλλά η αύξηση της κατά κεφαλήν τουριστικής δαπάνης με την προσέλκυση τουριστών υψηλότερης εισοδηματικής στάθμης, μέσω της προσφοράς ποιοτικών τουριστικών υπηρεσιών όχι μόνο στην τουριστική επιχείρηση αλλά συνολικά στο σύνολο του χώρου των περιφερειών.

Εμφανίζεται συνεπώς, ως επιτακτική ανάγκη η αναβάθμιση, ο εκσυγχρονισμός και ο εμπλουτισμός της τουριστικής προσφοράς των περιοχών με την ανάπτυξη ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Στη χώρα μας θεωρείται σκόπιμο να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση αρχικά στην ανάπτυξη των μορφών εκείνων για τις οποίες διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα, αλλά και ένα ικανό πλήθος υποδομών. Για τον λόγο αυτόν προτείνεται η επένδυση πρωτίστως στον θαλάσσιο τουρισμό (κρουαζιέρα, γιότινγκ, ημερόπλοια), δεδομένου του μήκους της ελληνικής ακτογραμμής, αλλά και του πλήθους και της ποικιλομορφίας των νησιών, αλλά και στον συνεδριακό και εκθεσιακό τουρισμό ως τουριστικών προϊόντων βραχείας και μεσοπρόθεσμης απόδοσης. Παράλληλα τονίζεται η ανάγκη

αξιοποίησης και του πολιτιστικού τουρισμού αυτόνομα ή σε συνδυασμό με άλλες ειδικές μορφές. Σε δεύτερο επίπεδο υποστηρίζεται η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού, αξιοποιώντας τις σύγχρονες αθλητικές εγκαταστάσεις που δημιουργήθηκαν για τις ανάγκες των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Από την άλλη, δεν προτείνεται η επένδυση στον χειμερινό τουρισμό, μια και η υψηλή του απόδοση κρίνεται δύσκολη, σε αντίθεση με την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου κατά τους φθινοπωρινούς και εαρινούς μήνες, με ταυτόχρονη αξιοποίηση των συγκριτικών τουριστικών πλεονεκτημάτων: μήκος ακτών, καθαρές παραλίες, ασφάλεια.

Η μεγέθυνση του τουριστικού φαινομένου και η ετερογενής φύση των δραστηριοτήτων που συνεπάγεται και προϋποθέτει η ενεργοποίηση του μετατρέπουν τον τουριστικό τομέα σε ένα σύνολο αρμοδιοτήτων και λειτουργιών.

Στην χώρα μας δεν υπάρχει ένα κεντρικό συλλογικό όργανο το οποίο θα χάραζε την τουριστική πολιτική με στόχο την αύξηση της τουριστικής προσέλευσης και συνεπώς της εισροής τουριστικού συναλλάγματος, αλλά οργανισμοί του κλάδου οι οποίοι προωθούν δικές τους επιδιώξεις χωρίς να εντάσσουν αυτές σε ένα γενικότερο πλαίσιο συντονιστικής δράσης με σκοπό την ανάπτυξη του κλάδου μέσα σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο και ανταγωνιστικό περιβάλλον που πρέπει να δραστηριοποιηθούν και να αναπτυχθούν υπό το βάρος των νέων εξελίξεων διεθνώς.

Υπάρχουν βέβαια περιθώρια για περαιτέρω έρευνες, οι οποίες θα μπορούσαν να φωτίσουν καλύτερα ποικίλες πτυχές του φαινομένου του τουρισμού στην Ελλάδα. Υπάρχουν πολλών ειδών μελέτες όπου θα φώτιζαν το φαινόμενο του τουρισμού στην Ελλάδα. Θα ήταν πράγματι αξιοσημείωτη μια μελέτη για την συμπεριφορά των Ευρωπαίων τουριστών στις υπόλοιπες μεσογειακές χώρες, άλλη μελέτη θα ήταν σχετικά με την άφιξη τουριστών στην Ελλάδα από άλλες Ηπείρους όπως Αμερική, Ασία, Αφρική και Ωκεανία. Επίσης η συγκεκριμένη μελέτη θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί με δεδομένα έως το 2010. Τέτοιου είδους έρευνες δύνανται να αποτελέσουν χρήσιμο εργαλείο για την μελλοντική χάραξη πολιτικής όσο αφορά τον τομέα του τουρισμού στην Ελλάδα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

I. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγιακλόγλου Χ., Οικονόμου Γ., Μέθοδοι Προβλέψεων και Ανάλυσης Αποφάσεων, Εκδόσεις Γ. Μπένου, Αθήνα, 2002.
- Ακριβός Χρ., Σαλεσιώτης Μ., Τουρισμός: Εισαγωγικές έννοιες – Τουριστική συνείδηση – Τουριστική συμπεριφορά, INTERBOOKS, 2007.
- Βαρβαρέσος Στ., Τουριστική Ανάπτυξη & Διοικητική Αποκέντρωση, ΠΡΟΠΟΜΠΟΣ, 1999.
- Βαρβαρέσος Στ., Τουρισμός έννοιες, μεγέθη, δομές, ΠΡΟΠΟΜΠΟΣ, 2000.
- Βαρβαρέσος Στ., Οικονομική του Τουρισμού, ΠΡΟΠΟΜΠΟΣ, 2008.
- Δάβης Γ., Ανάλυση της τουριστικής προσέλευσης στην Ελλάδα, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2004.
- Παρασκευά Μ., Ανάλυση της συμπεριφοράς των Γάλλων τουριστών στην Ελλάδα, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2009.
- Σφακιανάκης Μ., Υπολογιστική Στατιστική, 1η Έκδοση, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 1999.
- Τσάρτας Π., Τουρίστες Ταξίδια Τόποι: Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις στον Τουρισμό, Εξάντας, 1996.
- Φωτίου Ι., Ιστορική εξέλιξη του τουρισμού και αλλαγές στις μορφές του, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2005.
- Χαλικιάς Ι., Μέθοδοι Ανάλυσης για Επιχειρηματικές Αποφάσεις, 1η Έκδοση, Εκδόσεις Rosili, 2001.

II. ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Azcel A., Complete Business Statistics, 5th Edition, McGraw Hill, 2002.
- Bull A., Τουριστική Οικονομία, 2^η Αγγλική Έκδοση, Κλειδάριθμος, 2002.
- Holden A., Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις στον Τουρισμό, Παπαζήσης, 2008.
- Lozato-Giotart Jean-Pierre, Τουριστική Γεωγραφία, INTERBOOKS, 1996.

- Makridakis S., Wheelwright S., Hyndman R., Forecasting: Methods and Applications, John Wiley & Sons, 1998.

III. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ – ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- European Travel Commission, <http://www.etc-corporate.org>
- Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος (Ε.Σ.Υ.Ε.), <http://www.statistics.gr>
- Ελληνικό Γραφείο Τουρισμού GNTO, Ο Τουρισμός στην Ελλάδα, <http://www.eurogreece.net/dossiers/1002/gr/statistiki.html>
- Ηλεκτρονική Εγκυκλοπαίδεια – Βικιπαίδεια, Ελληνική Μυθολογία και ΕΥΡΩΠΗ, <http://el.wikipedia.org/wiki/Ευρώπη>
- Πρόγραμμα Δικτυωθείτε, Τουρισμός και Ευρώπη-Τουρισμός και Ευρωπαϊκή Οικονομία, http://www.go-online/ebusiness/specials/article.html?article_id=756